

ВСЕСВЕТ

53 K 6176

№ 33

КЛАСИЧНУ ХУДОЖНЮ ЛІТЕРАТУРУ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ МАСАМ ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Леся Українка.—Повне видання творів. За загальною редакцією Б. Якубського. Збірка складається з 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 р. Перелбачається випустити додатково ще 2 томи): Ціна за 10 томів без палітурок—15 крб. 30 коп. В 10 міткалевих палітурках—21 крб. Завдаток—3 крб.

М. Кобилянський.—Повне видання творів. Редакція тексту Ан. Лебеда. 7 томів. Вийшло з друку 2 томи. Все видання вийде протягом 1929 р. Ціна ориєнтаційна: без палітурок—13 крб. В 7 міткалевих палітурках—16 крб. 50 коп. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Іван Франко.—Повне видання творів. За редакцією С. Пилипенка та Івана Лизанівського. 29 томів. Вийшло з друку 24 томи. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 34 крб., а в 15 міткалевих палітурках—41 крб. 50 коп. Завдаток—5 крб.

В. Винниченко.—Повне видання творів 22 томи. Все видання вийшло з друку.

Ціна 21 крб., а в 10 міткалевих палітурках—26 крб. Завдаток—3 крб.

Б. Грінченко.—Повне видання творів. За редакцією Марії Грінченкової. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 9 крб., а в 5 міткалевих палітурках—11 крб. 50 к. Завдаток 1 крб. 50 к.

М. Гоголь.—Збірка вибраних творів. За редакцією І. Лакізи та П. Филиповича. Стилістична редакція А. Ніковського. 5 томів. Все видання вийде з друку 1929—30 року. Ціна ориєнтаційна—10 крб. В 5 міткалевих палітур.—12 крб. 50 к. Завд.—1 крб. 50 к.

Бібліотека сучасного українського письменства.—Серія I—21 том. Все видання вийшло з друку. Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 к.

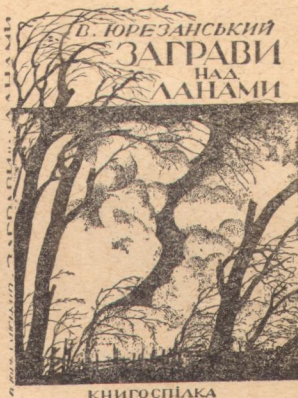
Завдаток 1 крб. 35 коп.

Серія II—22 том. Все видання вийшло з друку.

Ц. 11 крб., 60 к. а в міткалевих палітурках по декілька книжок 14 крб. 60 к. Завдаток—1 крб. 75 коп.

Літературна бібліотека.—Серія I—16 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 16 крб., в 8 міткалевих палітурках по 2 томи—20 крб. Завдаток—2 крб. 50 коп.

КНИГОСПІАКА

Серія II—13 томів. Все видання вийшло з друку. Ціна 14 крб. В 7 міткалевих палітурках по 2 т. 17 крб. 50 коп. Завдаток—2 крб.

Комплект театральних п'єс.—Серія I—23 книжки. Все видання вийшло з друку.

Ціна 7 крб. 30 коп., в 4 міткалевих палітурках по декілька книжок—9 крб. 30 коп.

Серія II—19 книжок. Все видання вийшло з друку.

Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 35 коп.

Бібліотека світового письменства—11 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 13 крб. 75 коп., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—15 крб. 75 коп. Завдаток—2 крб. 10 коп.

Гі-де-Мопасан.—Повне видання творів. За загальною редакцією проф. С. Савченка. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 року.

Ціна в палітурках 19 крб.

Завдаток—3 крб.

Герберт Велз (Уельс).—Збірка вибраних творів. За редакцією проф. Калиновича 6 томів.

Все видання вийде протягом 1929—30 року. Ціна ориєнтаційна: 10 крб. В 6 міткалевих палітурках 13 крб. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Бібліотека дитячої літератури—(Оповідання для дітей).

Серія I—25 книжок.

Всі книжки вийшли з друку.

Ціна без палітурок 2 крб. 10 коп., в 2 палітурках—3 крб. 10 коп.

Завдаток—35 коп.

Сер. II. Молодшого віку—34 книжки. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—14 крб. Завдаток—1 крб. 65 коп.

Шкільна бібліотека молоді—30 книжок. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб. 56 коп., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок 14 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 75 коп.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

При передплаті дається завдаток: на решту вартості робиться накладна платня при надсилці книжок. З бажання передплатників накладна платня може бути одноразова на все видання, яке вийшло з друку, або на декілька томів. Остаточний розрахунок робиться при надсилці останнього тому. При замовленнях зазначити, чи надіслати книжки в палітурках та по скільки томів. Пересилка коштом передплатника.

При замовленні безпосередньо в Головний Канторі „Вісті“ передплатники газети „Вісті“ або журналу „Всесвіт“ одержують 10% знижки з суми, на яку буде зроблено передплату, на вищезазначені твори, в разі надсилки свого адресного ярлика, або № замовлення.

Ті, що не передплачують газету „Вісті“ або журналу „Всесвіт“ при замовленні безпосередньо в Головній К-рі „Вісті“, одержують БЕЗПЛАТНО газету, або журнал, в залежності від їх побажання, на всю суму завдатку.

Передплату приймає Головна К-ра—Харків, вул. К. Лібкнехта № 11, та всі філії ВИДАВНИЦТВА ГАЗЕТИ ВІСТІ „ВУЦВК“.

№ 33
25-го серпня
1929 року

ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта, № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

ТОВ. ЛАНЦУЦЬКИЙ — ПОЧЕСНИЙ ПІОНЕР

Юні піонери в польському клубі ім. Варинського зав'язують тов. Ланцуцькому червону піонерську краватку

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

ПАРОСТКИ*)

До Наросвіти з заводу надіслали папірця. Листа видрукували на цигарковім папері, літери розплилися в невиразні квадратики, папірець був сколотий шпилькою. За шпильку вколослась завідувачка дитбудинків. Розібрала директиву, заткнула пальця між двома зубами, виколупуючи нархарчівську гов'ядину—ось і виявилось:

Куш № 1—дитбудинок № 60.

Надіслали папірця до кушу: Шановні товариші і т. і.

І до дитбудинку надіслали: „Згідно з листом“ і т. і. Усміхався педагог: „Шефи, чорт з ними, а от може підкуплять для дітей речей побільше, а то хлопчата, як Адам до гріхопадіння, тільки адами нашинські дехто вже гріхопадали.“

Хлопчата розпитували:—А скажіть, як же це, значить, шефи будуть? Що вони робитимуть. Учити нас, чи гроші давати.

Прийшов день. Підпахви піднімали від жару. Скляними люстрами стояли дерева під струмками проміння.

Коли побачили, що незграбним натовпом шефи наближаються—вискочив увесь дитбудинок за ворота. Увійшовши в натовп дитячий, забули шефи, що йдуть із прапором і змішались з хлопчатами.

Показали шефам виставу: хлопчата холили по сцені і повторювали слова з н'еси. Потім матльот танцювала Оля і хлопчата на слух підбирали матльот.

Потім гості обливались дитбудинкове господарство, заходили в комору, в сінник, що пахнув калюжею і прохолодою і коли заквапились на потяг шефи, підійнявся високий головзавком і почав говорити промову, що твердив її ще ідучи до дитбудинку.

—Ось, товариші, всі ми бачили, що тут дійсно комуністичне виховання, як говорив Володимир Ілліч, а також дякуємо нашим товаришам виховачам...

А горбатий Янович, уповноважений в справах шефства, тихенько, коли всі розійшлися, обходив будинки й записував:

...„Убиральню полегодити, білити кухню, запори двірні, як приход муки крупчатки і разової, закупити чи ні“.

І потім переглянувшись з робітницею, що присіла біля дверей (їй завбуд говорив про своє бідоласне становище) вишикував у лави хлопчат і міряв їм: плечі, пояс, руки, ноги й записував у той свій бльокнот їх розмір. Коли хлопчата питали—навіщо, усміхався й не хотів відповідати, навіть коли діти вже догадалися. Казав: це мені так сказано, нас усіх переімірити, хто більший буде, так того треба до нас на роботу брати, ич ви козаки які.

В завбудинковій кімнаті зібралось три шефи. Ішла важлива розмова: прийняв шефство куш, а прапор підніс тільки фанерний завод, значить треба ще піднести прапора від усього куша.

Це питання обмірковувалось зранку й до обіду не договорились: зробити прапора шовкового чи з шовкової саржі.

Янович вийшов на подвір'я покурити і чіплявся за дитячі голови руками. Собаку, що підїхала до нього, випинаючись, як гадюка, теж погладив.

Спитав: ну, дітки, як живете. Як вас учить Євген Олександрович.

Побачив як одягнені були хлопчата: сорочка була підзана, але ззаду пояс зашпилював у зморшки голе тіло.

Побачив—хлопчата в ямки граються.

Ямки—гра відома. Риса, а на аршин уперед дірка. В ціляй оріхом. Попав—тримай усіх граців оріхи. Не з граців ні один: ціляй в ямку той, чий оріх до неї ближче.

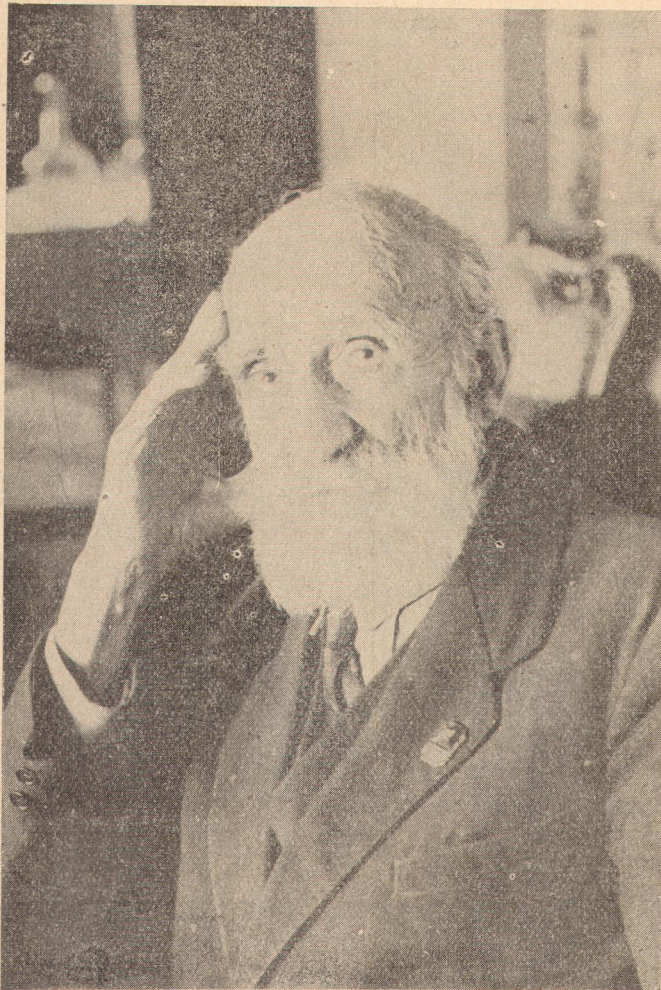
Ніколка Клур програв. Кешені в нього вже не надував бирдюхом. Рука не слухалась його, рука сама йшла вбік.

Ніколка лаявся, молився, щоб поцілило,

Янович подивився. Подивився мовчки і потім сказав:

—Це недобре, діти, що ви в такої гри граєтесь пецької!—сказав і пішов до класи. За класу була їдальня. В класі педагог викладав малювання.

СТАРИЙ КОМУНАР НА УКРАЇНІ

Густав Інар, старий комунар, учасник Паризької Комуні, активний член МОПР'у. З 1915 року живе в СРСР—в будинковій Ветеранів Революції в Москві. Нещодавно на запрошення МОПР'у тов. Інар завітав до Харкова, де пробував декілька днів, знайомлячись з культурним та економічним життям України

—Діти є три методи влюбання: Куїнджі, Васнецов, Реп'на. Ось я трохи про розкажу, щоб ви не прямо влюбали, а знали, що малювати за методом скажемо, Реп'на народився у 18... році загомоніли. Педагог обрав дав їм фарби й сказав:—Нате вам, малюйте динок і місяць, чорти.

Янович сидів у головному ма й говорив:

—Я чоловік малювати подивлюсь на кого й можу сказати, взагалі, що він за дина, що він таке являє. А заводу скажу, що це лажу не радянського керівництва.

До кімнати ввійшла дівка Юсупова. Вона збирала костюми дітям. Вона привезла статтю до стінгазети і давала головзавкомові.

—Наволоч, не дають—читаючи вслух замітку пояснювати вона зміст.

—Я їм кажу—давайте одягу хлопчат, а вони кажуть: знаємо, з тих грошей собі галіфе пошив, а інші кажуть: знаємо ми своїх дітей, що бі аборті робимо, а нам дитина не треба, як же так, це діло. Що ж, зібрали зі 150 віка тільки 2 крб. 75 коп.

За тиждень у стінгазеті рукували на машинці і про 2 крб. 75 коп. зі п'ятдесятьох чоловіка. І день робітничі говорили стінгазетникові Рошпунному:

—Що ж ти нас так друкував? Буржуазія сміється буд...і почали записуватися в ТДД. І почали після праці ратися в клубі і шити хлопчатам костюми.

* * *

Перед обідом піонери зібралися в залі. Усілися на сцени, на стільцях. Перед ними—чи всі тут.

Одкрив засідання вожаки. Просю встати, просю співати інтернаціонал.—Повішали інтернаціонал.

На п'яніні грав Васька Стрелков. Грав навістоячки, все таки інтернаціонал, незручно сидіти. Кінчили. Сіли. До кімнати увійшов педагог. Педагогові заборонено партійним на засідання осередку бути неможна. Педагог вийшов.

—Просю обрати голову цього зібрання.

Назвали:

—Елік Шотланд.

—Мосаковський.

—Строк.

—Ну, Елік партач, його не треба.

—Ти сам партач.

Мосаковський сам за себе руку здійняв.

*) Продовження. Див. „Всесвіт“ № 27.

ПРОЛЕТАРІАТ АМЕРИКИ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ БЕЗЧИНСТВ ХІНСЬКИХ ІМПЕРІАЛІСТІВ

— Москва, чого ти сам за себе
— Як чого? Це я, значить, згоден
за голову.
— На порядку денному такі пи-
— сказав голова:
1. Читання газет,
2. Не дертися на заняттях і не
штовкати зі зшитків,
3. Чому не щодня можна ходити
за райклубу.
4. Прийом до нашої партії.
5. Міжнародне становище.

Заговорили хлопчата, коли справа
шла про прийом і виключення;
хлопчата стали виключати. Цигана при-
няли пасту свині. Циган ішов уран-
ку був з пастухами до вечора, грався
в курки-палки і на розплату крав гар-
ну у Парфентича, а то й скаржився
на Наросвіті на весь дитбудинок.

Одного разу Циган сказав, що всі
дівчата босі. Цигана притягнули
поставили перед столом.

— Ти, Цигане, чого тріпаєшся,
що нещасне?

Циган спустив голову долі, розгля-
даючи підлогу і думає, що добре
було, коли б його зараз відпустили.

Хлопчата навколо були свої. Він
завчез міг шлянку перевернути,
тепер перед ними соромно було
Циган відповів згадавши про-
які де тільки чув:

— За юного піонера себе не вва-
жати, бути піонером не буду і про-
писати зі списку.

Сказав і втік. Хлопчата його ви-
сидили. Потім дали:

— Манька хоче бути піонером.

Манька хотіла бути піонером, бо
комуністка і хоче ходити на за-
бори. І потім Оля й Зоя — піонерки і потім можна хо-
дити з червоною крапчаткою і віддавати честь. Словом — прийміть.

— Манька, а ти знаєш піонерські правила?

— Знаю. Йй-богу

— При чім тут йй-богу, коли бога немає. Ти може релігійна?

— Хто за? Хто проти?

Дівчата на обід. Йосцька бігав на подвір'ї з дзвінком і

Ромашку, собаку.

За обідом педагог крикнув:

— Васька, сядь на місце.

— Ні не сяду. За водою можна піти?

— Сядь, бо я говорю.

— Ні, не сяду.

Організована американською компартією демонстрація протесту перед будинком хінського консульства в Сан-Франціско. На плакатах написи: „Хай живе робітничча солідарність“, „Захищайте робітників і селян Радянського Союзу“ та інші

— А? не сядеш, Васю, йди сюди. Васю! — Я тобі кажу, що б
ти сидів підчас обіду, а не хочеш, то будеш стояти в кутку
і діти всі з тебе будуть сміятися. Ставай в куток. Ставай, я
тобі кажу. Стій спокійно і не смій рухатися.

За годину запертим сидів Васька в хліві, сидів і виспівував:

— Сонце сходить і заходить,

А в тюрмі моїй темно...

Коли стало під ложечкою порожньо, коли тіні почали дри-
жати, коли висхла рішучість — умерти в суворій в'язниці, в знак
протесту проти варварства завбудинкового — почав кричати
в щілину Васька:

— Виручай, хто стоїть за правду.

І це записав Янович з часу розмови з головзавкомом у себе
під заголовком: „Шиття діла“. І навіть накидав при-
близного тексту заяви до секції дитбудинків:

„Прошу звернути як шеф, на увагу поведінку
щодо карання завбуда Різунова, який займається
запиранням дітей у клюну, що були скасували ще
за темного часу за попечителя Пірогова“.

Завгосп їздив на базар за соломкою і привіз
на підводі ще хлопчика якогось. Стягаючи з воза
мішки, говорив хлопчатам:

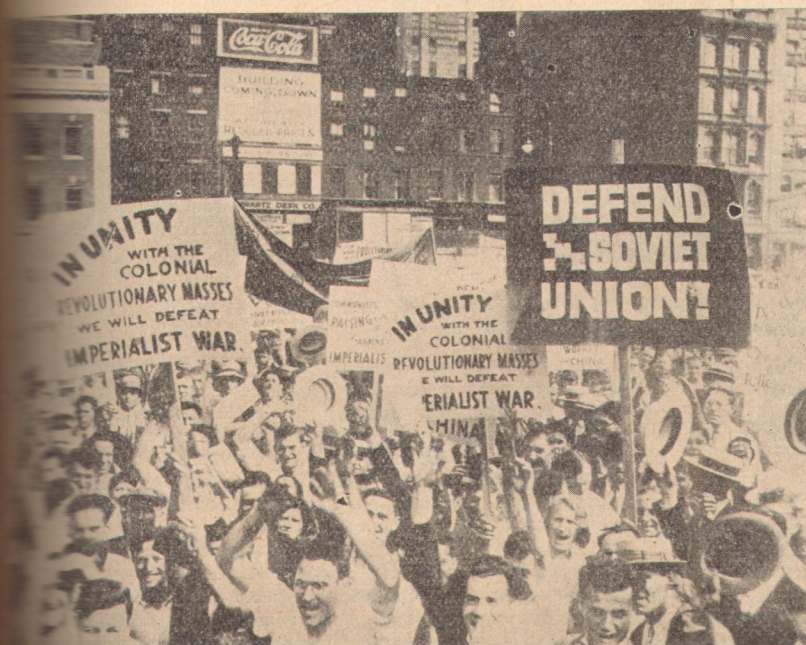
— Хрін його знає, зірвався звідкись пацан.
Бігає по базарі, бублики шамає. Словом безпри-
тупний. Чорт його знає, думаю — пропаде, роки
три-чотири йому не більше. Спитав його: Мамка є?

— Немає. — А ти чого шаландаєш тут? — Так... —

А як тебе звати? — Федько. Ну, посадив його на
підводу, привіз. Всю дорогу він бублика шамає,
тепер от спить.

Хлопчата вирішили Федьку всиновити. Назвали
його Федько Конопельський (Конопельський — хутір
дитбудинківський називався). До Федька приста-
вили Сашка Муравйова. Муравйова призначили
на завфедьком. Муравйов морочився з Федьком
без краю. Федько з'їдав кашу свою і Муравйовську.
Муравйов крав для Федька цукор. Мурмвйов носив
Федька на руках і возив на тачці. Муравйов виколю-
пував на Федьковій голові залуплену шкіру і всім-
хався: от це — парень — гвоздь. А коли Федька
відвозили до Наросвіті і він почав верещати: „не
хочу йти звідсіль“, верещав, хоч майже не говорив
раніше, — того ж дня Муравйов випив з горя все ди-
тяче молоко і його записали на чорну дошку.

(Кінець буде).

Антиімперіалістична демонстрація в Нью-Йорку. На передньому
плакаті напис: „захищайте Радянський Союз“

Ол. Полторацький і Дан Сотник

ХАРКІВ—ТИФЛІС ХМАРАМИ

„Завтракал в Казбеке, чай пил в Ларсе, а к ужину поспешил во Владикавказ“.

М. Ю. Лермонтов—„Герой нашего времени“.

Здаля ще можна було бачити на щоглі Харківського аеродрому ніби звичайнісінький сачок, що ним ловлять метеликів.

Тут ловлять вітри. Начальник Харківської Повітростанції спіймав у сачок сприятливий вітер. Низка телеграм передала йому таємничі цифри і він віддав наказу лагодити аероплана.

Ми поспідали в Харкові.

Навколо розмови пілстів, що сповняють наші серця новими почуттями:

— І де це я забув люльку? Неначе в Тегерані. Позавтра заберу.

Прибуває аероплан з Москви. Пасажири не вірять, що це вже Харків. Вони були певні, що це ще тільки Курське.

Наш К4—четверта серія славнозвісного аероплана Калініна, стандартної радянської машини.

К4 виблискуює на сонці д. ралюміновими частинами. Поруч нього, вкриті брезентом, без крил, стоять іще остаточно не змонтовані аероплани і нагадують гробаків, що завтра з них вилупляться майбутні „К4“.

Аероплана виведено на аеродром. Хутко пройшов до нього пілот, з прізвиськом, що одразу заспокоювало найнервовіших пасажирів—„Бувалов“. Аеро хутко здійнявся вгору і ми полетіли.

Ми снідали в Харкові, обідали в Ростові, там таки дивилися картину „Генерал“ з Бестером Кігоном, в аероплані снідали в сухоматку, в Тихорецькій на Донщині Полторацький почав розв'язувати „кросворд“ в „Огоньку“ і лише половину його встиг розв'язати до Сочі,

де й напилися ми чаю після аеро-бутербродів. Вдень ми були вже в Тифлісі. Часи минаються. Коли на півгодини Полторацький поспів у аероплані, то Донбас хутко пробіг під аеропланом і йому лишилося задовольнятися ростовськими краєвидами. Корнет Лермонтов, Михайло Юрович, це справжнісінький кустар-одинак і його не рятує навіть його призовий кінь, далеко шляхетніший, ніж машина „К4“, що нею ми їхали.

Десь доводилося читати, що перше почуття того, хто летить, це—кинутися з аеро на землю.

Це—брехня. Перше почуття—це безумний патос і саме в тому розумінні, в якому його вживали старі греки. Людина полетіла.

Друге почуття, напрочуд дивне—це бажання бути далі від землі. Чим ближче земля, тим жадливіше здається перспектива впасти на неї. З височини земля стає дуже сумірною, рівною і готовою для посадки.

Друге почуття лишається на весь час льоту, перше ж почуття хутко зникає й замінюється

почуттям третім:

у невеличкій камері, що несе в собі п'ять чоловіка на 1500 метрів над землею з хуткістю 160 км. на годину—дуже швидко звикаєш до свого становища.

Спочатку надзвичайно дивно стає, коли пригадаєш, що кожух мотора застігнуто було англійською булавкою.

Потім згадуєш, що „в аероплянові заборонено змити“—напис, що дивував своєю буденністю („насіяння лузати забороняється“), роздівляючися сусідів, що з них один поспів, другий уже приготував для успішної боротьби з північянською хоробсю

(всі ознаки хороби морської): рушника, лантушок з параф ваного паперу, цитринч, якісь медикаменти—надзвичайно вований, що почував себе цілком добре. Почуваєш і себе, що найбільше—в авті, витягаєш з лантуха сніданок і починаєш снідати, кидаючи за вікно все те, що залишають по собі ристи в лісах, на горах Кавказу і т. д.: шкарадупу від пляшки з-під нарзану, шматки паперу і т. д.

Зникає вся поезія польоту, поезія „крицевих птахів“ і залишається просто: зручний спосіб пересування, залишаєш почуття здивування перед мотором на 300 HP, що його можна поставити на стіл до письма, перед конструкцією аероплана, перед раціональністю будови всього аероплана.

Земля внизу стає маленькою, ніби то цяцьки на ній—динки, шляхи, дерева й залізниці.

На аероплані зовсім не відчуваєш тієї хуткості 160 на годину, що з нею летиш. Земля під аеропланом ледве посувається і тільки в два моменти відчуваєш хуткість, коли виваєш руку за вікно,—тоді стає зрозумілим, що мотор ревує ломенти—бо руку відштовхує назад п. в. т. р. —вдруге відчуєш хуткість, коли аероплан іде вниз; тоді з кожним метром землі посувається все швидше і при кінці досягає неймовірної хуткості.

Взагалі ж барон Мюнхгаузен був не брехун, а тільки редбачливою людиною. Він розповідав, що одного разу по Сибіру так швидко, що шпала його була по верстових стовпах, як по паркану. Коли б на височині 1500 метрів були верстові стовпи, вони пролітали б повз нас майже з такою ж хуткістю.

Мініятю. ні розміри всього, що є на землі далеко від тебе, в порівнянні з велетенськими крилами біля тебе,—примусило згадати байку про Ахмеда на мінареті: подивився той Ахмед

навколо і проказав: „який мізерний і який я великий! А діти під мінаретом подивилися на Ахмеда і вирішили, що та комаха на горі—то він не людина, а просто горобець“.

Байка заспокоює, і дивлячись вниз, тверезо стає, маєш пропорції між собою і землею.

Фіксуємо спостереження через, що в ній вони виявляються.

Насамперед земля мапою. Згадуєш численні про Україну, селянських по про волошки і т. д.—якщо з тим, що бачиш у Згорі земля стає господарським комбінатом: вся розбита на рівні чотирьохкутники, подібно до шахових дошки. Так, принаймні, в рельєтах Харків—Ростов—хоріцька, аж до перевалів Чорне море. Вся абсолютна земля в таких чорно-зелених чотирьохкутниках видно, тут проведено устрій. На сході, між Су

та Тифлісом, уже нема таких рівних чотирьохкутників розподілі окремих ланів нагадує вже якусь одіж з різноманітними хаотично нагромаджених клаптиків. Іноді чотирьохкутники різано на шматки гадюками ярів. Яри нагадують собою павука, що розходяться на всі боки. Павучі лапи ярів стають зрозумілі, образ цей виправдується, коли згадаєш, яке несуть із собою яри для сільського господарства.

Пролітаємо повз села. Дрібновласницька натура села бливо і скраво помітна саме з височини 1500.

Хатки—невеличкі, брудні чотирьохкутнички—кожна обгорта садочком, городиком і іншими клаптиками матеріала. Хорошого добра. Скільки б—великі будинки—комуни, комунальні родини, сади. Проте по великих селах око помічає вже й майдан, з обов'язковими голами по кінцях.

Автори нарисів в кабіні аероплана перед влітанням: ліворуч Ол. Полторацький, праворуч Дан Сотник

Церкви стоять посеред села і пишуться своєю мішурою, ніби до пасаж. Церкви огорожені деревами, а дерева—неза фортеця.

На полях, що з них вже знято траву, стоять рівними купами стоги—як екстракт луга.

Починаються ліси. Ті самі, що їм присвячено стільки віршів, що їх Пушкін називав „широкошумные дубравы“. Лісами зв'язано стільки дикунських вірувань про лісовиків, Лісця Українка надхненно псувала папір пишучи „Лісову пісню“ з мавками, потерчатами й т. д. Шкода, що Лісця не могла літати на аероплані: вона бачила б, що ліси—це тільки задова частина народного господарства України. Лісця бачила б, як неподалеко лісу розташовано невеличкі селища лісників, як ліс вирубують і знову насаджують—у плановому порядку, рівними ділянками, в формі чотирьохкутників.

Починається Донбас.

З'явилися рівно викреслені лінії міст, чорні плями територій, суворі обриси заводів, дрови залізниць. Поквапливо бігли в різних напрямках каравани чорвоних шухлядочок—вантажні потяги. Зникли чотирьохкутники ланів—земля була покривана в сіре і лише дещо була розворушена—там стоварилися машини йшли хмари диму.

... Ми пішли на посадку. Машина чиркає об землю, знову піднімається в повітря й за кілька секунд уже цілком певно стоїть на землі.

Ніч у Ростові. Ранком виліт.

Непомітно здійнявся вгору аероплан. Шлях до Тихоріцької майже повторенням шляху до Донбасу і тільки одна пригода розважала нас. Коли ми підітали до гір—раптом відкрився дверцята і до каюти з надто переляканим обличчям увійшов бортмеханік. Прожогом кинувся він у кінець каюти і почав там щось шукати. Ми вирішили, що аероплан зараз угадає, механік шукає парашюта. Зблідли наші обличчя і ми готувалися зустрінути смерть мужньо... За газетарською звичкою ми ще уявляли собі наші некрологи у „Всесвіті“ (пішли, мовляв, за Л. Скрипником) і розпочав заввидаєництво „Вістей“ з приводу непокритого авансу...

Хутко механік заспокоївся: він шукав своє шкіряне пальто. Надягнувши його й пішов на місце.

Надалі виявилася й причина його наляканого обличчя: він забув пальто в Ростові.

Це була перша пригода. Друга сталася біля самого моря. Ми летіли на посадку в Тихорецькій. Спокійно летіли ми через гори й раптом аероплан наш струсонуло.

Струсонуло двічі. Обидва рази в грудях стало холодно і образним виразом пілотів почувалося, що твої п'ятки застрягли в твоїм горлі.

Ми згадали американські гори, де відчувалося те саме і ми засміялися. У віконце поглянуло обличчя механіка, що летів на нас подивлявся. Забачивши, що ми сміємося, він посміявся й собі.

Почалися гори. Вони стали під аеропляном, як великі земляні хвилі. Від них повіяло холодом і стало зрозуміло, що в разі зупинки мотора—сісти не пощастить.

Проте поштовий настрій перед горами також дуже швидко розвіявся. Всі тільки здала справляють враження чогось грандіозного, таємничого. Зблизу ж, а надто, коли аероплан пачками лишає їх позаду—вони зовсім не такі романтичні: просто собі горбки землі, вкриті кучеряшками лісів. Якщо здала надзвичайно романтично виглядають їхні шпилі, вкриті хмарами, то згори хмари втрачають всяку поезію: хмари несуться живим шашликом на верхівках гір і хіба тільки що не мечаються.

З'являється море. Згори воно подібне до брудної, роз'їденої іржею бляхи. Воно тихе й сумирне і тільки біля берега випльовує білу сину піни морської.

Ані колезький асесор Пушкін, ані підпоручик М. Ю. Лермонтов не могли піднятися над горами і над морем. Вони—смішні дикуни перед нами, пасажирами регулярного повітряного рейсу. І всі їхні поетичні обслідування гір не пішли далі перовісних вражень дикунів. Аеро найкраще зриває романтичну паранджу з гір і з моря.

Сочі. Тут маємо залишки колишнього російського дворянства, що розважалося на берегах експропріованих морів: всякі пишні готелі, парки з левами й чинарами. Тепер тут чесні радторгслужбовці ретельно підтримують колишню розкош буржуї, і розважаються по „Рів'єрах“, парках Хулікова тощо,—лікуючи професійні гемороїди і т. ін. Рейс Сочі—Сухум уздовж недобудованої залізниці. Від Сухума до Тифліса ми летимо на машині пілота т. Юрашека. Про нього розповідають, що він випестив усіх українських літунів, що він надзвичайно смілива й досвідчена людина і що ніколи він не зазнавав аварій.

Місцевості хутко пробігали повз нас і ми могли бачити що наприклад з 12 ої години почалися поспільні гори. Але для нас дивною й незрозумілою була та зміна, що ми її спостережали підчас посадок на людях. Сухум зустрінувся нам людьми в башликах. Кутаїс—був олягнений уже в полах.

Від Кутаїса ми полетіли Сурамським перевалом. Це—найгірше місце на всій лінії Москва—Баку. Сурамський перевал іноді закриває хмарами на тиждень, а то й більше. Тоді доводиться сидіти десь у Кутаїсі та чекати на гарну погоду.

Ми перелетіли Сурамський перевал прекрасно. І треба визнати, що шлях був надзвичайно красивий: спочатку ми летіли влоговиною, що весь час здійснювалася в гору.

Нарешті на вищому пункті урвище вело просто в поле і аероплан перестрибнув через нього. Хаотичні нагромадження скель кінчалися і раптом ми помітили—поруч цього хаосу—сірі бетонні лінії берегів Кури, геометричні пропорції Загесу. Геометрія насувається на хаос. Десь збоку з'явився Тифліс. На аеродромі нас зустріли червоні, фіялкові зелені, цвіркунчики. За сім годин ми перебували в кількох кліматах: море зустріло нас паром, тут сонце палило вогнем.

ВЕЛИКИЙ ПЕРЕЛІТ „ЧЕРВОНОЇ УКРАЇНИ“

В ніч з 21 на 22 серпня о 1 год. 30 хв. з Харківського аеродрому вилетів аероплан конструкції українського інженера Калініна „К4“ у великий переліт на Схід. Цей переліт, організований ТСО-Авіахемом СРСР разом з „Укрповітрошляхом“, входить у загальну програму всесоюзних перельотів 1929 року.

На борту „Червоної України“—пілот Свигірков, аеронавігатор—Спілінг та бортмеханік Кіглевич.

Нині одержано відомості, що

о 52 хв. „Червона Україна“ пролетіла над Москвою і отримала повідомлення, що Білгород, Курськ і Орел вона пролетіла, зовсім не бачивши їх у темряві. Більшу частину шляху „Червона Україна“ летіла під дощем простою лінією за допомогою аеронавігаційного приладдя. Екіпаж почуває себе добре, хоч і був вельми поривчастий супротивний вітер.

Аероплан „Червона Україна“ мав летіти за маршрутом через Москву до Кургану (Сибір) за 13-14 годин без зупинки, далі без спуску до—Красноярску, далі до Іркутську і далі до Харкова. Але за Москвою східний вітер досяг такої сили, що „Червона Україна“, мавши палива ще на 4—5 годин, мусила сісти в Казані о 12 год. 30 хв., покривши від-

далення Харків-Москва-Казань за 11 год. 7 хв. Поповнивши запаси палива „Червона Україна“ вилетіла з Казані далі за намеченим маршрутом.

На нашій обкладинці—пілот „Червоної України“ тов. Свигірков біля аероплана К4

(фото А. Орловича)

Можливо, що з Іркутську „Червона Україна“ вилетить далі через Читу та Хабаровськ до Владивостока. В разі, коли „Червона Україна“ продовжуватиме свій маршрут до Владивостока, повернеться вона десь у перших числах вересня, а коли вона закінчить

свій переліт на Іркутському, то має повернутися до Харкова 27—28 серпня. Маючи норму навантаження 900 кг. „К4“ взяв на борт 1400 кл. вантажу.

Аероплан „Червона Україна“ одна з серійних машин радянського конструктора Калініна, що обслуговують пасажирські лінії товариства „Укрповітрошлях“ і виявили дуже добру льотну якість і повну здатність обслуговувати як південну, так і північну лінію повітрошляху, працюючи на найвідповідальніших ділянках маршрутів (Кавказькі перевали). Пасажирські аероплани конструктора Калініна дедалі заміняють чужоземні машини, що до цього часу працювали на пасажирських лініях Укрповітрошляху.

О. К—ін

Всесвіт 33/29 с. 5

Ол. КОРЖ

Село українське—
з хатками вимазаними
біло-на-біло крейдою,
з тополями за тином,
з дідом на призьбі
з широкою матнею—
у діда вуси вниз і
сорочка цяцькована
застебнута стрічкою-краваткою...
З двору
йде молодиця чи дівчина
з коромислом через плече,
йде по воду—
святково убрана, в безрукавці,
з вінком на голові.
Колодязь журавлем цілиться в небо.
В далині на горбах воли,
вітряки й таке інше.—

Ця—
художня листівка з написом: Види
Малоросії—
Paysage
de la Petite - Russie—
на сьогоднішній день
далека від дійсности,

хоча
дехто з людей
і зараз уявляє тільки таким село
українське.
Та цим
людцям
до віку блукати під
„развесистой клюквой“
і не бачити справжнього нового села
нашого.—
Замість хаток по колгоспах
виростають будинки
з залізними й черепичними
покрівлями,
тини замінюються парканами
або
горожою з колючого дроту.
З затінків, з гудини
будинки
вискакують на простір, на сонце.
І дід
апатично, маняком не сидить
на призьбі—
у вільний від роботи час

біля сільради, сельбуда, в гурті
обговорює справи громадські
про те
як

боротись із червою,
підвищити умови
господарування
поширити кооперацію,
придбати протипожежне
устаткування
зліквідувати неписьменність,
пробити артезіанський колодезь,
заснувати колгосп—

Ось—
новий український дідок у
блузі, пінжаківі й штаних
пошитих з матерії—виробництва
кращих мануфактур

фабрик—
бабине полотно здано в
архів.
І молодиця
чи дівчина—
без вінка й намиста, в червоній
пов'язці, в звичайному робочому
вбранні
виконує ту чи іншу роботу.

І
не зустрінути
волів.—
Торохтять вулицями фургони
заправлені добрими робочими кінями,
трактор
вздовж і поперек плазує
опецькувано по нивах
Пахкотить паровий млин.
Димить цегельня.
І таке
село
часто-густо втрачає назву села
і зоветься

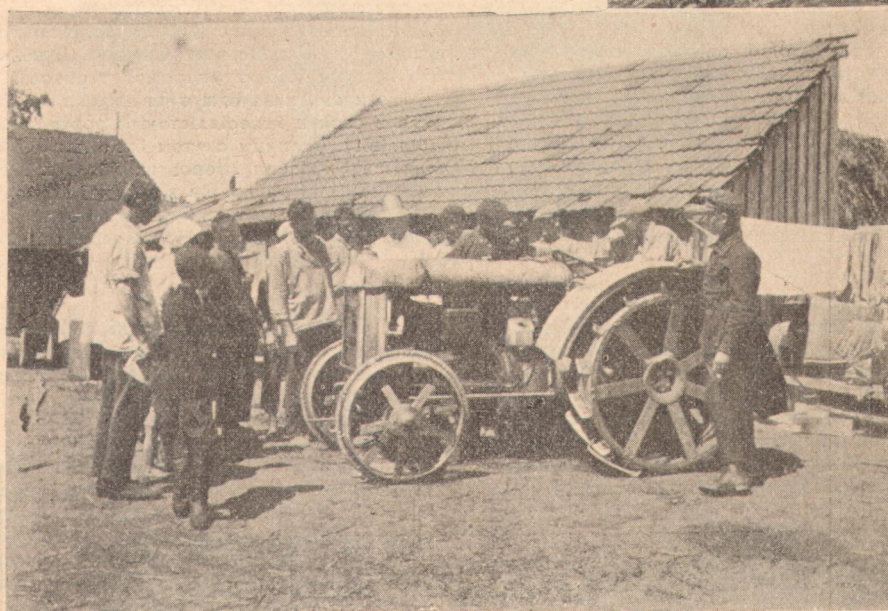
„Комуна ім. Леніна“
„Колгосп Зоря“—
І це на дванадцятий рік революції
тільки на дванадцятий
Жовтневої.—
Ось воно машинізоване
й урбанізоване
нове село.

КОМУНА „ЧЕРВОНА ЗІРКА“

Всього півроку тому організувалася сільсько-господарська комунa „Червона Зірка“ (на Харківщині), а вже має чимало досягнень. Там де раніш поміщик Флорин-

— тепер на 180
— акрах землі пра-
— 18 родин кому-
— нів. Все своє неру-
— майно вони по-
— дали, а гроші по-
— пустили на потреби
— комун. І комунa взя-
— за роботу. За-
— поле, обчистили
— 40 гектарів,
— збирають

врожай. Взявши в руки перші два снопи — старий дідок-комунар весело сказав: „Вистачить з лівої руки для нас, а з правої віддамо державі“... Цей момент і зафіксовано на одній з наших фотографій. Зберуть хліб — і візьмуться закінчувати новий будинок на вісім квартир, бо в поміщицьких покоях

тіснувало: доводиться жити переважно на вільному повітрі і навіть дитячі ясла не мають відповідного помешкання.

Фотокор Ол. Юровицький

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ЗРАДИ

К. Нович

На пурпурній горі, в кришталевому мавзолеї лежать останки доктора Сун Ят-сена, ватажка хінської революції. Коли він вмирав, прапор гоміндана мав лише над провінцією Гуан-Дун. На острові Вампу тільки народжувалася військова школа, звідки вийшли потім керівники північного походу. На чолі школи стояв учень і соратник Сун Ят-сена, палкий гомідановець Чан Кай-ші. Школа Вампу була цитаделлю хінської революції. Усі молоді й відважні, усі, хто зненавидів імперіялістів, йшли до цієї школи.

Курсанти Вампу, здебільшого студенти, старанно вивчали історію Червоної армії, що перша показала чудовий зразок боротьби з всесвітнім імперіялізмом. Наука була вдала. Не минуло й кількох місяців, як школа Вампу стала тією силою, на яку сміливо спирався Гомідан. „Палерові тигри“, фашистські загони реакційної хінської буржуазії були розпошошені, дякуючи Вампу.

Численні повстання проти тоді ще революційного гомінданівського Уряду були подавлені. Кістяк гомінданівської армії—школа Вампу—обростав м'ясом численних дивізій. Революційний запал і ясні Сун Ят-сенові гасла: „Геть імперіялістів“, „За об'єднану соціалістичну Хіну“ за короткий час перетворили молоду армію в міцний бойовий організм. Клясово-свідомі хінські робітники, що великими масами злилися до армії, створили міцні кадри готових до рішучої боротьби бійців.

Але Сун Ят-сен вмер напередодні великого походу на Північ. Останнім заповітом ватажка хінської революції було: „Тримайте міцний непокінчений зв'язок з Радянським Союзом—у цьому перемога“.

Це був мудрий заповіт випробованого політичного борця й революціонера, що кипів великою зневагою до гнобителів Хіни—імперіялістів. Сун Ят-сен знав, що єдиним щирим другом Хіни є тільки СРСР, знав, що тільки досвід Радянського Союзу є провідний у важкій боротьбі з імперіялізмом.

* * *

Сун Ят-сен стояв два десятиріччя на чолі хінського національно-революційного руху. Він керував Союзною Лігою, організацією, що майже щороку підносила повстання проти застарілої монархії, проти мандаринів і богдыхана „Небесної імперії“. 1911 року повстання закінчилося перемогою. Хіна була оголошена республікою. Народня рада, зібравшись в Нанкіні, обрала Сун Ят-сена на президента.

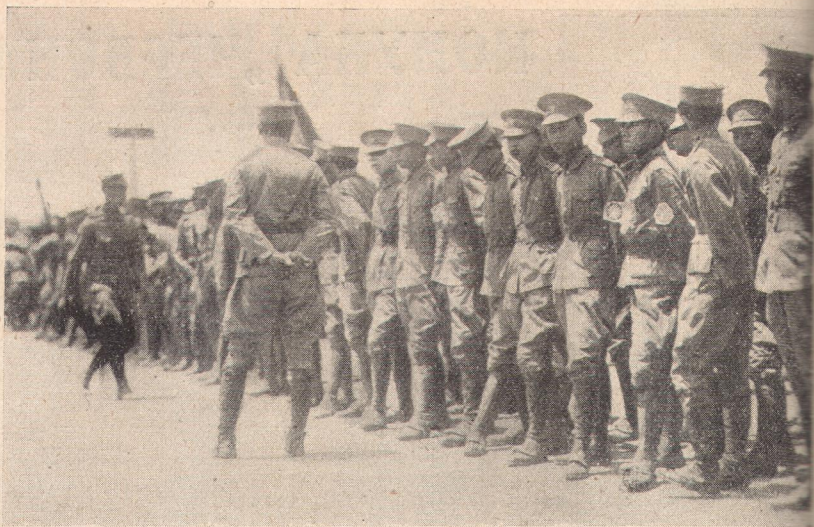
Але молоді республіку з перших же днів її існування роз'їдав мерзенний хробак генеральських інтриг. Генерали, що перекинулися на бік народу, швидко захопили в свої руки вплив. Так зване Псянське військово-угруповання висунуло на президента свого лідера Юан Ші-кай.

Починається роздроблення Хіни. Кожен генерал—сам собі пан, і на свою користь веде торги з імперіялістами. Перевороти мінються як у калейдоскопі.

1919 року на Півдні, в Кантоні збирається старий парламент 1912 року, що обирає на президента Хіни Сун Ят-сена. Але північ перебуває під владою Чжилійської групи. Сун Ят-сен фактично має владу лише в районі Кантону.

Кожна провінція Хіни має свою власну владу, що не визнає центра й самостійно орієнтується на якусь чужоземну імперіялістичну державу. На Півночі панує наймит Японії, колишній кунхуз Чжан Цзо-лін. У середній Хіні—У Бей-фу, що орієнтується на Англію, на Заході з'являється „християнський генерал“ Фин Юй-сян—хитрий і далекосяглий політик.

Імперіялісти, керуючись старим принципом римлян „divide et impera“, розділяють Хіну й панують у ній.

Студентські корпуси в Шанхаї

Проти цього генеральсько-імперіялістичного блоку повстає Сун Ят-сен, створюючи партію „Гоміндан“ під гаслами—рішуча боротьба з імперіялізмом, національне об'єднання Хіни на засадах демократизму й соціалізму.

Сун Ят-сен вивчає досвід Жовтневої революції, шукає зближення з Радянським Союзом і, не зважаючи на те, що багато тисяч кілометрів ворожої території лежать між Кантоном і Москвою, налагоджує зв'язок з країною, що перша покінчила з своїми імперіялістами і розбила натиск міжнародного імперіялізму. Великим святом було для Сун Ят-сена прибуття радянського корабля „Воровський“. Сун Ят-сен перший зійшов на корабель і вітав друзів з далекої соціалістичної країни.

— Це—найщасливіший день у моєму житті,—цими словами відзначив Сун Ят-сен своє перебування на радянському кораблі.

* * *

Сун Ят-сен умер напередодні всім нам пам'ятних революційних подій. 30 травня 1925 року англійська поліція у Шанхаї розстріляла демонстрацію робітників і студентів,—вони демонстрували проти вбивства робітників, що застрайкували на японських фабриках.

У відповідь на розстріл був оголошений загальний страйк, що проходив під гаслом „Геть імперіялістів з Хіни“. До страйку пристали й буржуазні шари Хіни. Рух перекинувся до Ханькоу, Нанкіну, Пекіну. Революційний підйом іде швидко вверх. Проходить рік і Кантонська народня революційна армія, що її підтримували широкі маси робітників і селян, починає переможний наступ на Північ, проти У Бей-фу, Сун Чан-фана і Чжан Цзо-ліна.

Кантонський уряд, що в той час складався з лівих груп Гоміндану, зустрічав найширшу підтримку в масах. Революційне робітництво Кантону, Шанхаю та інших промислових центрів бачить в гомінданівському уряді свого ватажка. Комуністична партія Хіни, що скупчувала навколо себе величезні маси, виступає в союзі з Гомінданом.

Але в Гоміндані, крім лівих груп, були й праві, що відбивали намагання буржуазії. Величезний революційний підйом, виключний вплив компартії, рішуча боротьба робітництва проти експлуатації капіталістів і селян проти поміщиків, усе це лякає представників хінської буржуазії—правих гомінданців.

А на чолі правих саме Чан Кай-ші—командувач народньо-революційною армією.

Відступ хінських військ під час чергової сварки між генералами

У березні 1927 року народньо-революційна армія зайняла Шанхай. Блискауча перемога відкриває вільний шлях на Північ. Ще кілька місяців і Хіна буде об'єднана, імперіялісти примушені будуть відмовитися від своїх привілеїв, мрія Сун Ят-сена буде здійснена.

Але в квітні 1927 року Чан Кай-ші робить переворот. Праві гомінданівці йдуть на компроміс з імперіялістами й зв'язують розправляються з революційними робітниками й селянами, розстрілюючи їх тисячами. Компартію Чан Кай-ші знищує вогнем і мечем. З Радянським Союзом перериває зв'язки.

Усі революційні перемоги зведено нанівець. Чан Кай-ші йде на згоду з генералами, що для виду скоряються Гомінданові.

Усе це робиться під прикриттям вірності заповітам Сун Ят-сена.

* * *

Минуло три роки з моменту найвищого революційного підйому і в Хіні знову панує жахлива реакція. Прапор Сун Ят-сена і старі гасла—це все, що залишилося от колишнього революційного Гоміндану. Хіна не об'єднана. Як і раніше, генерали роздирають країну на шматки. Від того, що володар Манчжурії Чжан Сюе-ляня офіційно визнав Гоміндан, нічого не змінилося. Чжан Сюе-лянь править так, як його батько-неб жник Чжан Цзо-лін. Коли б останній не відправився на той світ, то можливо, був би тепер у Гоміндані.

Імперіялісти, як і раніше господарі Хіни, і Чан Кай-ші служить їм ще відданіше, ніж У Бей-фу.

Заповіт Сун Ят-сена про дружбу з СРСР потоптано..

У скаженій злості осатанілий ватажок хінської буржуазії підніс свій кривавий кулак проти єдиного друга хінського народу—СРСР.

Розбишацьким нальотом хінська воєнщина захопила Хінсько-Західну залізницю, збудовану на народні кошти колишньої Росії, на гроші батьків трудящих СРСР. 637 мільйонів золотих карбованців витратив царський Уряд з народних коштів на збудування цієї залізниці. Права СРСР на залізницю ніхто не може заперечувати. Проте, ідучи назустріч хінському народові, Уряд СРСР за мукденською угодою 1924 року, погодився на пільне з хінцями керування залізницею. Ця угода що вперше визнала Хіну за рівноправну сторону, була яскравою демонстрацією дружби СРСР до Хіни й нанесла міцний удар нерівноправним імперіалістичним угодам з Хіною.

І ось тепер, після того, як залізниця, дякуючи наданню їй економічної ролі, і завдяки радянським фахівцям, почала давати великі прибутки, гомінданівські генерали захоплюють її, грубо порушують угоду 1924 року і нахабно пропонують СРСР визнати цей акт нечуваного насильства.

Спекулюючи на мирній політиці радянського Уряду хінські банди гасили, що СРСР погодиться на їх умови. Коли ж СРСР порвав з бандитами політичні й економічні зв'язки, хінські генерали одверто стали на шлях провокації війни. На радянському кордоні скупчили велике військо. Рушницями й кулеметами з хінських арсеналів озброєно білогвардійські загони, що нападають на наші прикордонні застави й села. Радянських громадян, службовців залізниці мордують і арештують тисячами. Усе це скероване на те, щоб викликати Радянський Союз на воєнні дії. Але ця гра з вогнем дуже небезпечна. Коли хінські генерали насмі-

ляться переступити наші кордони, вони наткнуться на таку одсіч, що назавжди відіб'є у них бажання зловживати терпінням трудящих СРСР.

Що собою являє хінська армія? Це банди наймитів, що не мають єдиного керівництва, а підлягають тому ду-дзюнові (начальникові війська провінції), що їм плачуть.

Чан Кай-ші мав свою армію. Її Сі-шан—свою, Лі Цзун-чжень—свою, Чжан Сюе-лянь—знову таки свою. Остання ж, м'я-мукденська—що безпосередньо розташована біля радянського кордону, складається з 30 бригад поганого озброєного, малодисциплінованого війська.

Пр. стан безздатності хінської армії свідать хоча б той факт, що як тільки військо стало пересуватися до кордону, почалося масове дезертирство. Жодні розстріли не можуть цього дезертирства припинити. Мало сподіваючися на своє власне військо, хінські генерали покладають надії на білогвардійців, яких у Хіні багато. Білогвардійські загони з першого ж дня конфлікту на ХСЗ виявляють велику активність і намагаються своїми провокаційними діями загострити становище й викликати бойові сутички.

Але з наказу Реввійськради СРСР на Далекому Сході вже утворено міцний заслін—особливу армію, що розрощить білогвардійські й хінські банди, коли вони насміляться перейти на нашу територію.

Трудящі маси СРСР вимагають рішучих дій проти знахабнелих бандитів.

І горе буде китайським генералам, коли вони насміляться стати на шлях військового нападу.

* * *

Зі дня нальоту на ХСЗ минуло вже шість тижнів. За цей час залізниця, залишившись без довідчених керівників віддана на руйнацію військовій владі цілком овито розвалилася. Радянський уряд припинивши транзит товарів з Європи на Схід через цю залізницю, позбавив її матеріальної бази. Коли ж буде відновлено те становище, що було раніше, залізниця стане гостро дефіцитною й попаде в катастрофічне становище. Це почиють розуміти деякі хінські заправили, і в першу чергу манжурські торговельно-фінансові кола, що безпосередньо в експлуатації залізниці зацікавлені.

Але Чан Кай-ші вперто продовжує провокаційну політику, граючи цим на руку міжнародним імперіялістам, що хочать взяти управління залізницею в свої руки.

Пресловутий план Стімсона, що хоче оголосити залізницю „інтернаціональною“, по суті справи означає американський контроль над залізницею.

Отже Чан Кай-ші одверто продає Хіну імперіялістам, виступає їхнім послом, провокуючи СРСР на війну.

Напад на Хінсько-Східну Залізницю це є найгірша зрада китайському народові, усієї боротьби Гоміндану, що під керівництвом Сун Ят-сена підніс прапор боротьби з імперіялізмом.

Поправши заповіт Сун Ят-сена про дружбу з СРСР, Гоміндан скотився в обійми імперіялістів, роздав Хіну по

шматочкам генералам, кинув у ще гірше рабство хінські трудящі маси.

Коли настане час нової пролетарської революції в Хіні, Гомінданові доведеться розплачуватися за свою мерзеньку зраду.

... На гурпурній горі, в кришталевому мавзолеї лежать останки Сун Ят-сена—великого борця, кого зрадили і чий світлий прапор покрили ганебними плямами крові й бруду.

Перший командир 51-ої дивізії, нині командувач особливою далекосхідною армією тов. Блюхер

Перше травня в Ханькоу

У СЕЛЯН В ПАЛАЦІ

Нарис М. Ефетова

Дош, ніби густа сітка пульверизатора, переливався тисячами барвистих веселок, пронизаний наскрізь золотим промінням сонця. На стінах порожньої каплиці, оббитих гліцинією та ще якоюсь дикою повзучою рослиною, бігали зелені яшурки.

Лице Ісуса, викладене мозаїкою над входом у церкву, зморщилося в гримасу блазня, — воно перерізане з одного боку п'яним хитанням землетрусу.

Мій поводатар, шамкаючи беззубим ротом, розповідав щось довго та нудно про цю церкву, що її сама мозаїка коштувала півтора мільйона карбованців. Ними — цими мільйонами тут кидалися, ніби цирковий жонглер своїми шарами. Їх тут витрачали царі для казкової розкоші та незграбної краси-вості.

Старий дід, мій провідник, — не татарин-химерник, що тарабанів як мула швидко-швидко, ніколи нечувані нісенітниці, не професіонал-екскурсовод, що вивчав усе за не завжди вірними відомостями. Він тепер майже здитинів, цей дід і гордовито розповідав, що з нього був слуга свого царя, і що він усе, що знав про нього — забере з собою в труну. Але це тільки на словах. Коли я говорив дідові, що це дикунство — приховувати історію, красти в неї найцінніше, — очі йому загораються, оживають, підіймаються навислі мов солома на стрісі брови і дід розповідає далі. Горлий і задоволений з того, що може переказувати про свою близькість до царя, він мимоволі показує його в справжньому, і дуже не-вигідному світлі.

Ось, низько схилившись і розгортаючи руками буйну траву палацової алеї, дід показує мені тонку олов'яну трубку, прокладену в землі. Сіра трубка повзе довгою гадюкою в'ючись до самого палацу.

І ніхто не знає, ні одна людина, на що ця трубка, а він — дід, розкаже мені — лише мені одному, як велику таємницю.

Добра пам'ять у діда і прекрасна здібність переказувати. Слухаючи його розповідь, мимоволі уявляєш собі вусатого городовика, що лежить в густій траві в німому чеканні, принавши до закопаного апарату польового телефона. Він жде царя і коли старий маніяк — Олександр III, що любив цілковиту самотність, проходить алеєю, — городовик пошепки переказує про це телефоном на дальшу чату.

— Так, — пишаючись розповідає дід, — охороняли ми від змовників „царя-батьку“.

Маленькі пташині дідові очі бігають і помінаються словом. Важка шапка з салдатським значом покриває мокру від спеки голову.

Я дивлюся в ці пташині очі. Вони скляними очима фанатика-поганця дивляться на повторну, темно-рудувату з жовтим приземкувату булівою. Беззубий рот бурмотить щось швидко. Мурмоче щось швидко, швидко й нерозбірно про ці батькушні хори — старий палад.

Я вже бачив його вчора, і знаю, що збудований з примхи Олександра III цей неолоданий будинок викликає сміх і непорозуміння у всіх, хто бачив його. Навіть тепер селяне, приїхавши лікуватися на Лівадійський курорт, неохоче йдуть в цей похмурий і дивно без смаку зроблений будинок.

Але дід із захопленням розповідає про будинок Олександра. Він обожував царя, що цурався людей і любив напівбоже-вільних. Царя Миколая дід менше любив: — Все більше фотографію займався, квітки рвав, а вночі невідмінно милувався з місяця. Чиж це по царському... Дивак!

Не повертався дідові язик сказати, що просто дурень був останній цар, навіть з його мужицького погляду.

Ми прощаємося з дідом.

Десь за деревами тренькає балабайка. Це працює музичний гурток хорих селян в новому палаці. Тут галасливо й весело від особливої бадьорості людей, що видужують, і кольоро-стої різноманітності мов хліборобів, що з'їхалися з усіх численних національних республік Радянського Союзу.

Тут, в цьому парку, сповненому радісним шумом маси, що по своїх алеях намістом розсипає різнобарвні юрби людей, — нема нічого від старого, затхлого, царського.

Молодий ентузіаст, закоханий в своє діло агроном та культробітник курорта — тов. Решетинський, всупереч дідові провідникові не розповідає про старих господарів Лівадії, в сь захоплений її прекрасним, бурхливим і живим — сьогодні. Характерно, що пройшовши майже по всіх 100 кімнатах величезного палаца, де тепер ввечері працюють численні гуртки лікнепу, кройки, сільського господарства та ще десятки інших потрібних, доконечних селянинові, — ми лише один раз згадаємо про старого господаря цього єдиного в своєму роді мармурового санаторія — школи-палаца. І згадали ми це теж, можливо випадково.

В одній із великих перехідних кімнат палаца на стіні великою плямою лежав вицвілий квадрат. Я гадав — це наслідок землетрусу. Але мій супутник, не ховаючи мимовільного усміху, розповів мені інше.

Тут була колись убиральня Миколая, що в ній за розкореми сміло можна б вистити 2-3 селянські хати. А пляма на стінці залишлася від величезної картини — картини у відділку. Підчас будівництва Лівадії її подарував цар один із образотворців, амальювавши на білому конусі руського богатира, що розбивав мечем голову вранці пікою проколює горло студентові і робить ще багато подібних гарних вчинків. Цей прекрасний символ самодержавності страшенно захопив Миколая. Він хотів повісити картину у себе в кабінеті, але розумніші за його палац постали проти цього, заперечивши, що ця картина осоромить перед усіма гостями Лівадії самодержавність. Цар цього не міг зрозуміти, але, погодившись забрати картину з кабінета, звелів повісити її в убиральні, щоб не показуючи іншим, самому милуватися в незрівняного символу.

От тепер ніяк не можу я пригадати важкого, майже всього із приголосних, прізвища казахстанського селянина, що ламаю руською мовою довго розповідав мені про свій приїзд у Лівадію. Він за 35 років свого життя ні одного разу не вийшов із свого степу, не бачив ні одної кам'яниці, не торкався ножицями або бритвою до розкудльованої своєї бороди.

Проїхавши тисячі кілометрів, міста, мости, ріки та гори, побачивши світ, він попав у будинок з вивіскою: „Лівадійський приймник“.

Гарячим душем змили грязь правдивого, гострою британським приємно оголили лице, теплою ласкою вчених людей дали зрозуміти, що він господар у цьому мармуровому палаці. Ввесь одяг незручний і важкий, всі речі казахстанця залишилися в дезінфекційній камері приймника. Разом з ними залишився й одвічний фанатизм. А його, простого селянина, ніби махом чарівною палички, вдягли в зручну, еластичну піжаму, м'які сандали і білу парусову панаму.

А через два місяці життя в Лівадії казахстанець став зовсім нова людина, що вмів вже за складами читати, засвоїв засади політграмоти, культурного сільського господарювання і зарубцював — міцно зашив, рану легенів, що почала була розповзатися.

Тепер він сидить у кріселку колишнього царя Миколая, розбираючи за складами „Робітничу газету“.

Комсомольська екскурсія коло великого палацу

— Таких як він тепер в Лівадії—600,—сказав хтось поряд, здається, фотограф.

Ця випадково кинена фраза здалася тривіальною, але тільки на мить.

Так, 600 замість одного і це лише в одну зміну, а за весь рік (Лівадія працює і взимку)—3,600.

Це потрібно пам'ятати.

Я виходжу із вітальні останнього руського царя, де облуплені землетрусом двохголові орли заліплено гаслом:

— Колгоспи — соціалістичний шлях від відсталості та розпорошеності дрібних злидарських селянських господарств!

Вже така повинна бути й в Лівадія, що на кожному кроці чуєш нову, чарівну, як казка, сторінку бадьорого життя цього надзвичайного куточка. Так і тепер: агроном і культробітник курорта розповідає мені, як вони втілили в життя це гасло, що висить тепер на стіні.

Торік, взимку на заняттях сільсько-господарського гуртка в палаці керівник говорив селянам про користь колективізації в селянському господарстві. І от один із слухачів — селянин бідняк, в минулому — червоноармієць, почав розповідати, як тяжко в них на півночі в ведмежих закутках запроваджувати цю колективізацію в життя. Ще кілька селян — білорусів, українців, сибіряків приєдналися до першого, підтверджуючи, що не все так добре робиться на селі, як пишуть на папері у місті.

Це було старе, задубіле селянське недовір'я. Це був той помилковий страх перейти на нові форми роботи, що

так часто гальмує соціалістичне переродження нашого села.

Тоді тут же в Лівадії, не відкладаючи справи, культробітник курорта вирішив організувати першу в світі комуну із хорих селян, що лікуються в царському палаці.

Під мороз і холод поїхали делегати від хорих селян разом з культробітником курорта в Симфеопіль — столицю Кримської А.С.Р.Р. — прохати землі.

Хай санаторніми рушниками довелось взимку обмотати шиї хорим селянам, викликаючи сміх у перехожих, хай тільки 40 крб. було на всю справу організації комуні, але натомість маємо тепер „Лівадійський шлях“, що міститься за 60 верств від Лівадії і вже розрісся і зміцнів, нараховуючи понад 150 чоловік. Ці люди лікували свої розкидані злидарські господарства, об'єднавшись в один міцний сільсько-господарський колектив.

Лівадія не лише виликувала їх від хвороби, — вона переродила їх.

* * *

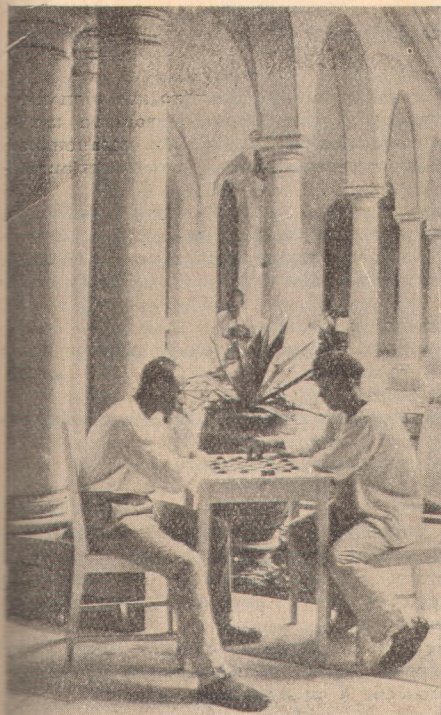
Коли я повертався з Лівадії, була ніч. В небі літали шматки хмар, а місяць немов швидко втікав від них. Санаторій спав — про це сповіщали плакати на алеях.

Вони говорили про те, що за найменший шум, що порушив би спокій сонних хорих селян, — винний заплатить пеню, штраф.

М. Ефетов

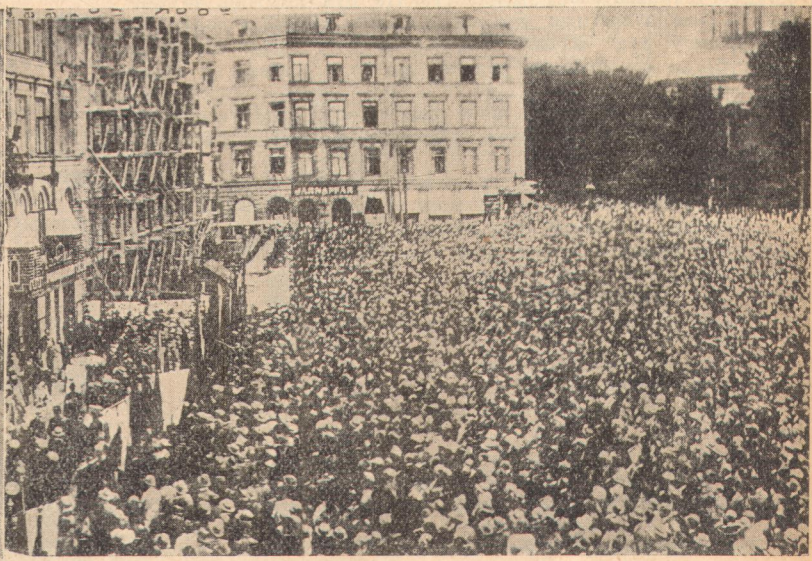

Казакстанський селянин читає газету в кріслі Миколи II

Селяни за шашками в італійській галереї палацу

ДО ДВОХРІЧЧЯ З ДНЯ СТРАТИ САКО І ВАНЦЕТІ

Смертний присуд, винесений робітникам-революціонерам Сако і Ванцеті, сколихнув весь пролетарський світ. Незлічимою демонстрацією протесту у всіх кінцях світу було зворовано на те, щоб вирвати ще дві невинні жертви з лап криміналу. В демонстраціях брали участь не тільки робітники, а й інші шари суспільства, що бачили в присуді свавільний вчинок слуг американського капіталу.

Але все це не врятувало Сако і Ванцеті від електричного стільця. На наших фотах два епізоди з цих бурхливих днів. Ліворуч — вулиця Парижа після робітничої демонстрації; на вулицях поламаних чавунні решітки з огорожі дерев, що ними обурені робітники розбивали вітрини магазинів. Праворуч — 50-тисячний мітинг протесту на одному з майданів столиці Швеції — Стокгольма.

КОЛОНИЯ НА КРАТЕРІ

М. Трублаїні

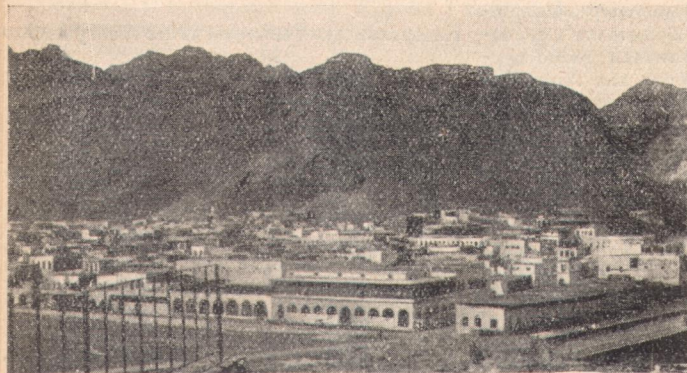
Нетерпляче чекали на Аден. Хтось розповідав про випадок, коли майже половину команди радянського пароплаву там пустили на берег. Але більшість нашого екіпажу надзвичайно скептично ставилась до цього й сподівалася в Адені лише на пловучих крамарів та шіпшандлера, що напевне привезуть нам ріжну садовину та холодної содової води або пива.

Худорлявий лоцман у білому костюмі й такому самому тропічному шлемі, провів льодоріз у бухту, з двох сторін оточену горами та низиною у перспективі. З правого борта, під високими, чорними без жодної рослинності горами, розташувались біленькі будівлі порту та міста. Окремі з них лізли вище, у гори, ліпились там біля скель і здавалось напружено слідували за шпилем радіостанції, ген там угорі.

У відстані, приблизно, півтори-дві милі на плескуватому березі були розташовані білі шагра військового табору. Там здається розташовано одну з англійських авіоескадріль, що наглядають за Аравією та ближчими африканськими колоніями Великобританії.

Ледве встигли кинути котву, як поліцейський катер уже був біля борту й вимагав, щоб швидче спустили трап.

Крім білих поліцаїв було двоє чорних. Коли їх англійські колеги, — й очевидно старшини, — пройшли у капітанську рубку та до кают-компанії, негри залишилися на кормі. Біля одного

Загальний вигляд міста

з них зібралось коло двох десятків матросів та кочегарів і той, очевидно, відчував певну ніяковість. Це був високий, надзвичайно сухий, з довгими руками, босий, у халаті, з довгезелезним цінком у руці мулат. Він переходив з місця на місце й розгублено дивився на натовп, що не відставав од нього ані кроку.

Другий поліцай примостився біля трапу, що спускався до води, якраз проти матроського кубрика і вже балакав з одним з кочегарів.

Навряд щоб вони дуже добре розуміли один одного. З півгоди тут вилясало питання, чи спустять нас на берег, чи ні. Кочегар і поліцай крім невеликого запасу слів пустили в хід руки, пальці, обличчя, цілу низку предметів, що були під руками й з естетикою добалакалися.

— Ну, зрозумів? — питали хлопці нашого перекладача.

— Так. Нарешті. Він зовсім не знав англійської мови.

— А ти?

— Та кажи, чи пустять на берег?

— Каже, що пустять коли начальство дозволить.

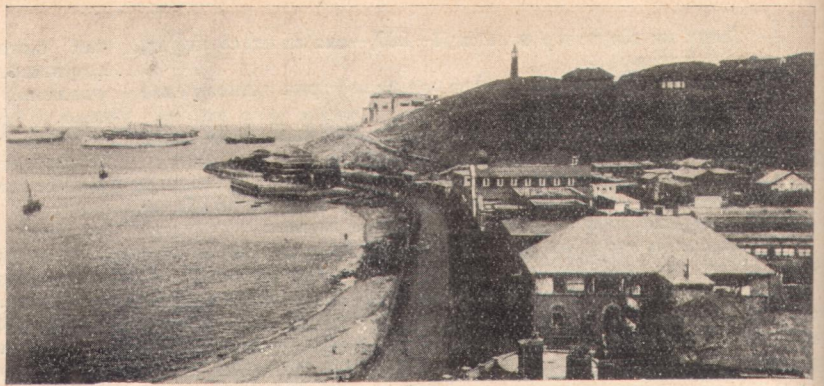
— Тю-ю на тебе. То ти тільки про цю „новину“ й довідався?!

На берег нас не пустили. Знову лише капітан дістав дозвіл. Човен швидко довів його до пристані й за кілька хвилин білий шлем капітана зник серед інших перехожих аденської набережної.

Тимчасом крамарі Адену вже довідались про наше тяжке становище політ'янів і поспішали до нас на допомогу... чи то на полювання за шлінгами й фл'рінами у наших кишенях.

Першим з'явився якийсь невдалий рибалка, з двома величезними сидуновато-срібними рибами й вимагав за них фунт стерлінгів. Його човен довго товквся біля судна й ціна на рибу зрештою впала до чотирьох шлінгів, але так він і залишив нас не продавши тієї риби.

За те інші були щасливіші.

Аденська бухта

— „Арапи їдуть!“ гукали хлопці, коли до нас підпливали човни, навантажені сигарами та сигаретами, кавою та какао, свіжими бананами та консервованими ананасами, поганенькою білизною та мало оригінальними, дешевими килимами англійських фабрик.

На кормі йшов жвавий торг. „Арапи“ розташувались на лавах, лантухах, відрах, тросі, поламаних ящиках, а то просто долі на чардакові. Ніхто з них не розумів нашої мови, а ми їхньої. Вся команда знала лише „оне“, „туа“ та „но“. Останнє слово так і висіло у повітрі.

— Слухай, братішка, це скільки?

Питав матрос маленького, чорного крамаря, хлопця років чотирнадцяти, вказуючи на сигари.

— Оне.

— Гаразд. — І матрос витяг з кишені один пенс, беручи сигари.

Чорномазе „арапча“ рішуче протестувало.

— No! No! — кричав він і пояснив, що не пенс, а шлінг.

— Дудки.

Крамар злизовано дивився на матроса, намагаючись розгадати, що воно мусить означати „дудки“.

За шість пенсів сигари було виторговано. Але якість їх була така, що після першої-ж затяжки довелося смачно виляти крамаря й викинути сигари в море.

Веселий кочегар після цього довго пояснював маленькому шарлатанові, що той справді „арап“, й нарешті той сам показував пальцем на самого себе й сміючись говорив:

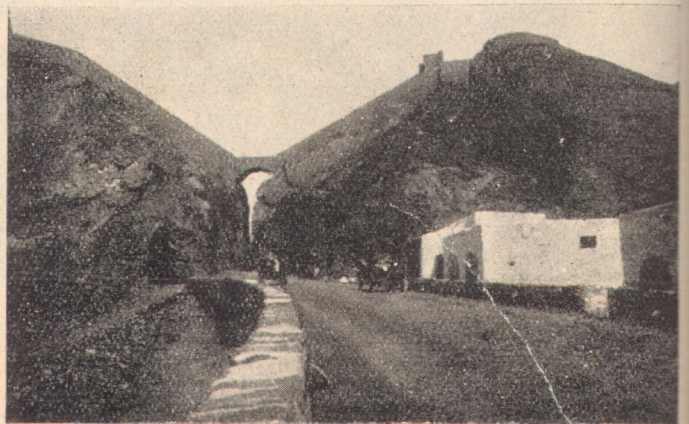
— Арап!

Мініатюрний човник наблизився до нас і на палубі з'явилося кілька штук омарів величезних розмірів, з метровими вусами. Кінооператор накручував ефектну групу напівголих матросів та чорних тубільців з омарами в руках.

За чотири шлінги було придбано півдесятка омарів. Трох з них наш біолог розпотрошив ланцетом і ми поласували знаменитого делікатесу, а двох інших, пустивши їм під шкіру кілька шприців формаліну, примостили на даху адміральської каюти, щоб засушити під тропічним сонцем.

Саме в той час, коли нашу увагу було притягнуто маленькою пілою-рибою, що вешталася майже на поверхні брудної води біля судна, на палубі почувся голосний писк мавпи. Це був маленький макака. Тубільці привезли його на продаж. Мавпа вцепилася довгими руками за шию свого господаря й не хотіла переходити до рук кочегара, що торгував її.

Макака був дуже молодий, але обличчя його нагадувало обличчя старої людини. Проте, коли придивився до нього ближче, то воно виглядало надзвичайно симпатичним. З-під

Прохід між горами

густих брів виглядали лукаві оченята, а голий ніс на мохнатому обличчі надавав повного комізму.

Мавпу було куплено цілим колективом, охрещено Яшкою і до відплиття з Адену посадовлено в клітку, що залишилась од свині, зарізаної в Середземному морі.

Толі ж крім Яшки придбано ще одну мавпу, самицю, більшу й старшу за Яшку. Її названо Машкою.

Згодом ми мали чимало клопоту з нашим Яшкою та Машкою, що виявили себе, підчас рейсу, великими збитошниками та пустунами.

Але, не вважаючи на жодні збитки, ці мавпи залишались до кінця улюбленцями всієї команди.

Уволю натішившись малями, поївши чимало розкішних золотистих бананів, що своїм смаком так нагадують нашу диню, холодних, солодких, добре вистиглих кавунів, знищивши чимало пляшок холодних напоїв, узявши достатній запас товстих сигар і тоненьких сигарет, ми були раді розпрощатись з Аденом.

„Лідке“ набрав вугілля і був готовий зняти котву, щоб рушити в величезний двохижневий перехід від Аравії до Суматри через увесь Індійський океан, не кидаючи якоря на протязі 3200 миль. Ми вже знали, що економія часу примує нас до Коломбо нікуди не заходити, якщо не примусить зробити цього один з чергових штормів у океані, що саме в цю муссонну пору року лютують у цих водах.

Не самі ми були раді, що залишаємо цей, останній на нашому шляхові, англійський колоніальний порт. Місцеві поліцаї теж очевидно були цьому раді й випроваджували нас із більшим задоволенням, ніж зустрічали.

У синюватих вечірніх тонах, таких м'яких і таких приємних, тут під тропіками, після гарячого дня, зникла бухта Аден.

— Бухта на кратері!—сказав геофізик Самійленко, востаннє розглядаючи через цейсівський бінокль гірські стіни бухти.

Колись у якусь давню геологічну епоху на цьому самому місці, де тепер Аден, був колосальних розмірів вулкан. Мілі-

Верблюди під Аденом

ярди тон лави й попелу викидали могутні підземні сили молоді землі через гірло цього вулкану. Але з часом вулкан згас, сталися нові геологічні зміни і в кратері вулкану з'явилась одна з найкращих бухт Аравійського півострова.

Але хто певен, що знову не стануться нові, цілком логічні, але несподівані для нас геологічні зміни й знов у цьому місці прорвуть поверхню підземні вогняні сили?

— Колонія на кратері!—сказав один з товаришів, що чув слова Самійленка. Цей вислів мав сенс. Чи не тут прорвуть кратер могутні соціальні сили пригноблених племен великого Аравійського вулкану й залють лавиною вогняних повстань своїх північних колонізаторів.

Любомир Дмитерко

СОНЯЧНА ЛІРИКА

Чудово почувати себе
дитиною сонця й води,
відчувати силу біцепсів
і кров у скронях,
уявляти себе

ликуном молодим
Зі сторінок
романів
Роні.

у збірку ваших
найкращих мрій
впишіть мрію
про сонце, воду
й повітря
чисте!

Найкраща нагорода—
здорові легені, серце
ще й м'язи
пружисті!

Це не те
що напившись
до нестями
плентатись по землі
рахітичними ногами,

і,
реготати,
як дурний моряк.
що після довгих,
кругосвітніх
мандрів,
коли вісні йому
ввиждася земля,
ступив на материк,
старечюю ногою

прагнучи
досмертного покою
море промінняв
на пиво й
Vaterland!
Моряк мій фальшивий
то й рядки
клясичні.

Фото Рабіс

Одеса—фізкультурні вправи на пляжі

Знаю—
мандрівника
море покличе!
Мрійник,
я мрію
про сонце,
Сахари,
тропічні сельваси
й Альпи
за хмарами!

Та може ніколи мені не бути
в гарячій Сахарі
чи на вершинах
Паміру.

Чим же погане
сонце Вкраїни,
як предок наївний
йому в офіру,
несу, не молитву,
вільну хвилину!
Вживайте сонце
найбільшими дозами!

воно зміцнить вас
для
буднів!
і—
боевих бур!
Ніколи не дасть вам
упасти в знемозі
сонце!
і—
фізкультура!

У НАРОДНЬОГО АРТИСТА—КОБЗАРЯ І. Й. КУЧУГУРИ-КУЧЕРЕНКА

Ми майже нічого не знаємо за побут кобзарів і лірників, лише дещо знаємо з історії розвитку їх мистецтва.

Кобзар Іван Йович Кучугура-Кучеренко, народ й артист Республіки—найяскравіший, найталановитіший і найдосвідченіший з великої плеяди так званих „підзаборних баянів“.

— Я влаштовую концерти, — каже І. Й. Кучугура-Кучеренко, — мене супроводить літератор, мої пісні, мою музику слухають уважно численні авдиторії.

— Що ж з того. Я теж „підзаборний“.

— Відокремлюватися від свого братства не хочу не можу.

— Підзаборні баяни. Кай. А чи знаєте ви, що кобзарі по ярмарках, по базарах, садках та вулицях своїм культурним рівнем значно перевищують авдиторію.

— Проте, зачекайте, в цій справі поговоримо далі. Зараз хочу про одну думку сказати. Мова йтиме про славетного кобзаря України Остапа Вересая. Його провали останнім баяном. Ось у цьому й помилка. Остап Вересай чудовий баян, Остап Вересай могутній кобзар і співець в еї країни, але не останній...

Року 1876 вмер він, а року 1902 у Харкові відіювся археологічний з'їзд.

— Дивуетесь при чому тут з'їзд. — Чекайте. На цьому з'їздові було влаштовано етнографічну весірку, куди запросили й нашого брата. Грали й співали на вечірці кобзарі: Гащенко, Дривченко, Нечеса, Бідила, Кравченко, і та інші.

Усе це було таке „підзаборне“, що можна було слухати, хай під тином, і одину й дві.

— Занепало кобзарство? Ні.

— Тепер глядіть, яка неалогічна, так би мовити, вітличка: Учень Вересая—Кулібаба, учень Кулібаби—Гнат Гончаренко, учень Гончаренка—Мина Горобець, учень Горобця—Бідила, учень Бідили—Гащенко. І останні два—мої вчителі.

Ні, рішуче кажу: не було занепаду кобзарства, а був лише гнилий час.

— Вам цікаво, як ото я „дійшов до життя такого“. — Слушайте, але ж про це я хочу коротенько, бо цікавіше буде послухати про братство кобзарське. Так ось: народився я у селі Мурафа, Богодуч-вської округи. В дитинстві проколов собі нокицями одне око. Що було робити? Пішов до кобзарів. Вчився спочатку в Бідили, потім у Гащенко. З Бідилою мені не щастило. Не відкривав мені старий таємниць кобзарського мистецтва й науки. Був я хлопець веселий, співав собі, не дуже сумуючи, і здавалося Біділі, що нездатний я бути кобзарем і не маю таких здібностей, щоб стати членом кобзарського братства, обережно переховувати таємниці й поважати науку темних музик. А справді було що переховувати й поважати.

Пішов я до Гащенко. Цей повірив мені і став я кобзарем.

— Далі що? Далі грав та співав по ярмарках, селах, хуторах. Далі був навчителем у музичній школі Лисенка в Київі, астроловав у Петербурзі, в Москві. Мандрую й до цього часу.

— Що то за наука, що за таємниці, питаєте? Добре. А чули ви коли „Бурю на Чорному морі“? Давайте ж відпочинемо. Послухайте ж мою сумну кобзу і що я співаю.

І почав І. Й. Кучугура-Кучеренко перебирати пальцями по струнах. Усі десять пальців метушаться по широкому полю кобзи. І почав І. Й. співати:

Буря на чорному морі. Гойдають хвилі човни козацькі, що плывуть до бусурманів визволяти братів-невільників.

Лютує стихія, розбещилося море, не щадить козаків, загрожувє щент порозбивати човни.

— Кайтеся, козаки, Чорному морю, сповідайтеся, козаки отаманові!

За повір'ям та за звичаєм треба сповідатися і найгірнішого віддати морю—тоді воно заспокоїться.

Співав кобзар, перебирав струни—і ви чуєте грізний рев моря, відчуваєте хвилювання козаків, уявляєте собі суворо-урочистий мент, коли кидають козака у ненажерливу безодню розгніваного велетня.

Тиша. Чуєте, не гарчать вже хвилі, бачите—пальці кобзаря ледве-ледве торкаються до струн.

Замовк кобзар—і тиша в кімнаті. І мов справді минулася буря.

— Так от тепер слухайте про науку кобзареву. Не те, щоб дуже вона була складна, але ж треба було дещо вивчати і дещо знати певно.

А слухаючи І. Й. Кучугура-Кучеренка здається все ж таки, що темним музикам знати треба було, порівнюючи, чимало.

12 устинських книжок—ось курс навчання кобзаря. Від кобзаря—кобзареві, від учителя—учню переходять ці „книжки“, ніде не писані, ніде не друквані.

Перша книжка зветься—„устинська жебрацька“. Це жалібна збірка. В ній досить багато зразків, як просити милостиню.

Друга книжка—„Співоча жебрацька“. Це вже „запроська“. По цій книзі вчать як жебрачити.

Мандруючи по хатах. Здебільшого тут зразки „божественні“, як от:

„З миром восплачемся і возридаємося про смертний час...“

Затягують отакого концерта урочистого частіш навздогад: тут за звичаєм вже виникає натяк, щоб дали сорочку або рушника...

Третя книжка—„Співоча псалмова“: четверта—„Пісенна“; п'ята—„Музична“; шоста—„Думка“ і сьома—„Мовна“. Ось про неї слід кілька слів сказати. Своя мова у кобзарів. Свій словник, і словник досить багатий.

Життя створило це кобзарське „Ідо“.

І справді, не бачуть кобзарі та лірники, що навколо діється, хто оточує, а треба ж іноді проміж себе поговорити, от і створилася своя мова. Ось приклади:

— „Манку трють воліцца—мені їсти хочеться; — „Позітаєм ряшку, ханай здулясає креса“—попрохаємо хазяйку, хай засмажить яєшню.

Восьма книжка—„Звичаї кобзарського братства“. Тут своєрідна етика. Все йде за принципом—„знає купець купця, а сліпець—сліпця“. Є в цій книзі таке правило: коли приходять

Нар. артист І. Й. Кучугура-Кучеренко

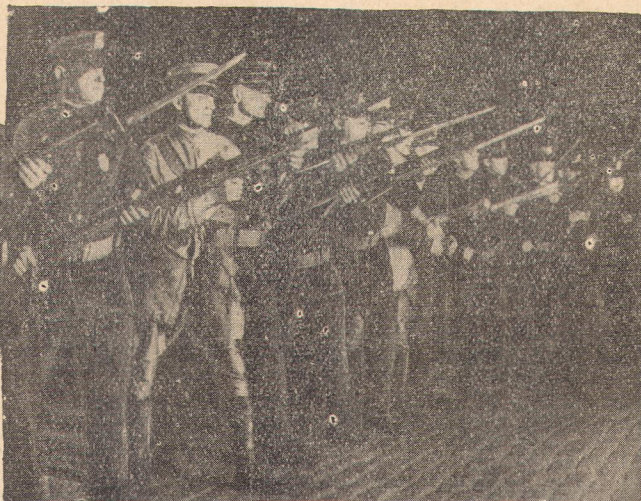
САКО і ВАНЦЕТІ

До двохріччя з дня їхньої страти

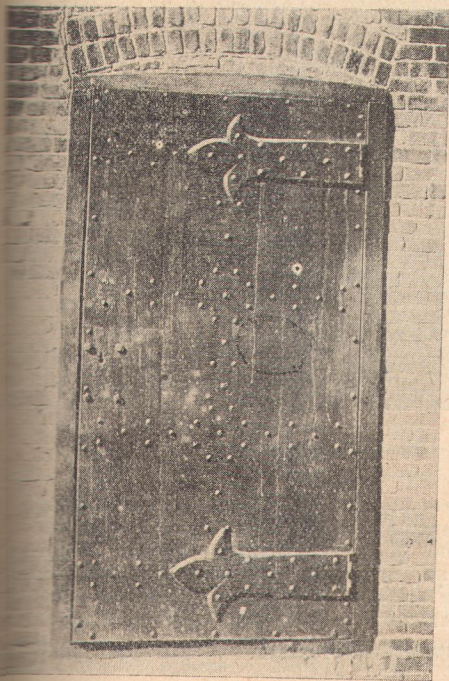
Ніколо САКО

Сторожа на похованні коло Чальс-тири Години

Бартоломео ВАНЦЕТІ

тонської тюрми в останні години перед стратою

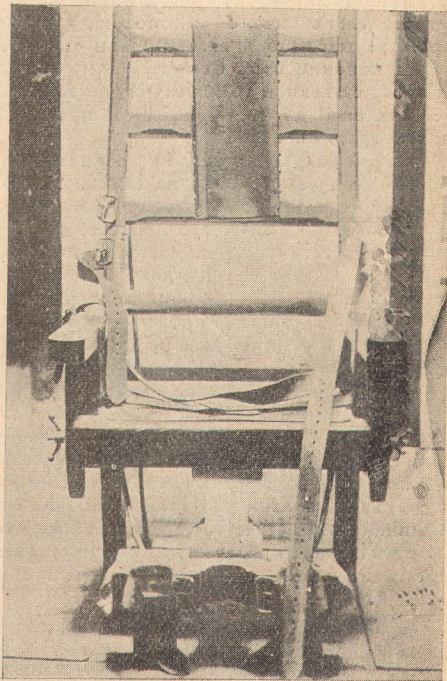
Рівно два роки тому капітал Америки люто розправився з двома представниками пролетаріату—активними діячими робітничого руху Сако і Ванцеті.

Ще з двадцятого року було їх ув'язнено, щоб позбавити робітничу масу Массачусетса ірроводирів, що ними були Сако і Ванцеті.

Сім років пробули вони під загрозою електричного стільця, хоч до справи, що в ній їх одвинувачувано, вони були зовсім непричетні. Не помогли ні численні докази невинності обох засуджених, ні мільйонні демонстрації протесту робітників усього світу. Губернатор штату Массачусетс Фуллер хотів вислужитися перед капіталом, розправившись з двома революціонерами, і затвердив явно безпідставний присуд недовго перед тим, як було викрито справжніх винуватців злочину, що в ньому обвинувачували Сако і Ванцеті.

Два роки пройшло з цього часу, але імена Сако і Ванцеті ще довго не сходитимуть з бойових прапорів пролетаріату.

На фотії ліворуч—двері до камери страти, праворуч—електричний стілець, що на ньому загинули Сако і Ванцеті

Забар до чужого села мусить завітати до сільського кобзаря (кобзарі в такий). Тут йому й нагодують, тут йому й допоможуть. Тут же й новинами обмінюються.

Дев'ята книжка—„Історична“. Це вже, так би мовити, пошук найвищого курсу. У цій книзі—історія кобзарства, історія кобзарів, а також—пояснення „дум“.

Десята, одинадцята та дванадцята—є доскональний розвиток дев'ятої. Тут і конспіративні правила, і політичні відомості, методи пропаганди.

Звичайно, наука ця була суто просвітяцького характеру, „політика“ й „пропаганда“—обмежувалися примітивним шовінізмом. Проте, деяку навіть революційну роль кобзарі відігравали. Року 1905 кобзарі в цій галузі принесли свою користь.

За це ж і ганяли їх так звану „конопляною поштою“.

Ще була ще одна несподіванка: з'їзди кобзарів. А бували й отак ходять од міста до міста, через села та хутори і зустрічаються один одному:

„На Покрова у такому то місті збираймося. Буде ярмарок, нарада. Пан-отець наказував“.

Пан-отець—найстарший кобзар. Отак і збираються. Народа збирається або в полі або в певному місці. Усе проводиться

за церемоніалом. Є президія. Головне пігання таких нарад—іспит нових кобзарів, а разом і їх вчителів.

Обговорюють поведінку кобзарів, накладають потреби, кару за провину, допомагають декому тощо. Тут же й умовляються, де збиратися через рік і наказують сповіщати про це кобзарів.

— Такого ладу трималися кобзарі вперто аж до 1902 року. Далі ця „конституція“ помаленьку стала змінюватися, аж поки майже зовсім не порушилася.

— Тепер кобзарі живуть собі поодинокі, доживаючи віка. Іноді випадково зустрінешся та пригадаєш бувальщину.

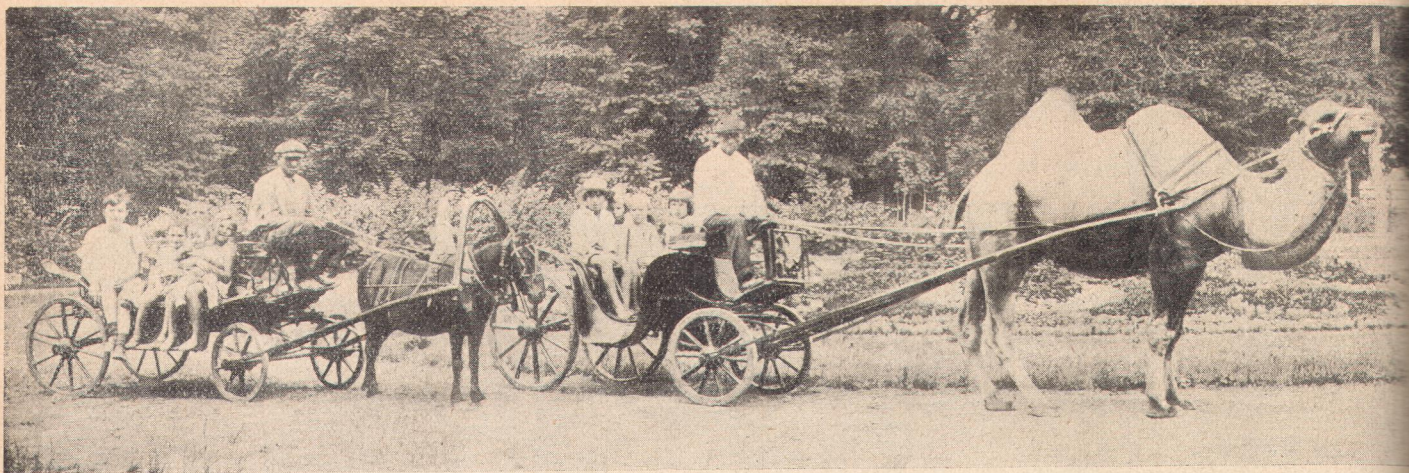
— Та й сказати, нема вже могутніх баянів. Старі кобзарі зустрічаються зрідка, молодих майже нема.

— Та що там казати—новий час, нові люди, нові й пісні. Так от і послушайте мого „Дніпрестау“.

І знову засновували пальці Івана Йовича по кобзі. І струни стали розповідати не про тихі води Дніпра, а про бурхливий рокот дніпровських порогів, про могутню стихію, що ось-ось почне давати силу індустрії, життя полям і цю лому краю.

— Коли б оце як слід оспівати, мабуть сотні нових кобзарів треба, а може знайдеться один такий, що заспіває за всіх...— каже І. Й. Кучугура-Кучеренко.

В. Ів.

ХАРКІВСЬКИЙ ЗООСАД РОЗВИВАЄТЬСЯ

В основу нового будівництва Зоосаду покладено принцип розподілу тваринного населення за природними сусільствами—ліс, степ, гори, водяні прстори та заміна теперішньої кліткової системи обстановкою, що більше наближає тварин до природних умов.

Сказане посамперед тісно зв'язане з територіальними можливостями.

Земельне питання є основою, що визначає дальший напрям та масштаб нового будівництва Зоосаду.

Виконання накресленого плану розвитку Зоосаду можливе стільки, скільки в найближчий час за Зоосадом буде закріплено всі прилежні до нього земельні пустирі, вільні від капітальних споруд.

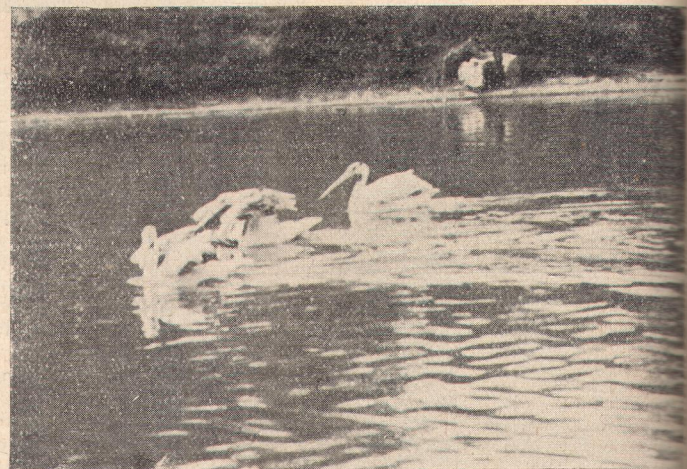
Уже за останні роки вже є помітні досягнення. Восени минулого року до Зоосаду було прирізано суміжну частину території Університетського саду.

Величезний яр та густа зарість навкруги Університетського саду були літньою резиденцією юрби безпритульних, їхнім клубом, бойовим плацдармом, словом, місцем, де вдень чувати було круті слова, а ввечері—лемент відважних, що ризикнули, для скорочення путі, пройти через Університетський Сад на Клочківську вулицю і за це накладати кишеньку, а іноді і штаними в додаток.

Зараз же це місце безперечно, є одним з найбільш мальовничих кутків Харкова.

В такий, рівняючи короткий час, тут було переведено величезну роботу: викорчовано колосальні дерева, уражені кородом, прорито і цементовано басейни, місткістю до 600 тис. відер, зараз ставок уже наповнений водою; серед зелені берега закінчено літній ресторан з мезоніном для оркестри. Сидючи за столиками, публіка може милуватися з чудового вигляду ставка з його зеленими острівками, густим кущовиком та най-

рідкішими представниками величезної водоплавної птиці. Насе змагаючись красою плывуть гердовиті, вигнувши голови чорні та білі лебеді—шипуні. На відстані від них плывуть менш

Пелікани на ставку

красиві лебеді—кликуни, що від лебедів-шипунів відзначаються своїми високими прямими шиями. Трохи далі на одміліні б'ють морські та річні рибелки (чайки), в очереті ховаються чаплі, лелеки, баклани, кучеряві та рожеві пелікани, ліниві злазують на острови та співають свої журно-сумні пісні, або великою зграєю, обганяючи одне одне, підпливають до одміліни, де на них чекає з кошиком наповненим свіжою рибою, служниця. Маленька постать жінки відразу ж ховається за масою величезних птахів, що беруть рибу просто з її рук.

Ніколи птиця харківського Зоосаду не бачила такого простору і волі. Мета адміністрації Зоосаду— поступово цілком розкріпачити своїх годованців, відносно птахів цю мету вже цілком досягнуто. Навесні цього року у величезній вольєрі для степової і лісової птиці, в умовах природної обстановки Зоосад одержав кілька выводів диких качок, горлиць, єгипетських голубів, різних фазанів та гірських куріпок. Одночасно, з роботами будування ставка в протилежній частині саду провадилися не менш грандіозні роботи щодо будування двох величезних вольєр для копитних та гірських тварин. У кутку гірського царства з його кам'ястими горбками та зарослими густою зарістю долинами, вільно гуляють лякливі лани, по крутих стежечках колесом сходять жваві тури та муфлони; вечорами, при світлі західного сонця відвідувачі часто милуються з красивої картини: на найвищу точку горбка повільно сходить старожил Харківського саду пухнастий і страшний на вигляд, але по суті зовсім доброзичливий бик як. Це його найулюбленіше місце, тут простояв він цілими годинами, рельєфно вимальовуючись на тлі вечірнього неба, наче милується він з краєвиду.

Вольєра копитних тварин

Молодняк зоосаду

У широчезній вольєрі для копитних тварин зараз розміщено молодняк кавказьких оленів, ланів, диких кіз, джай-анів та журавлів—красавок. З цієї частини саду амфітеатром займаються цементовані сходи до густого соснового лісу.

Цей бір віддано у виключне користування юних відвідувачів саду, що потребують здорового свіжого повітря. Матерям, заклопотаним думкою про те, куди відвести дітей від міської пилюги та задухи, від автобусів та трамваїв, особливо радиться цей симпатичний куточок.

Тут до послуг дітей все: ліс, повітря, насичене ефірними випаруваннями, трава та гори піску, а годинник—все це тут же в самому центрі міста.

На іншому дитячому майданчику, що міститься поруч від входу до Зоосаду, святами відбувається найбільш дітяча забавка—їзда на верблюдах, поні та віслюках.

У цьому літньому сезоні передбачено закінчити будівництво птахівника з відповідними басейнами для водної водоплавної та сухопутної птиці, а також приміщення для малп.

Закінчено будівництво трьох вольєр для ланів, кабанів. Споруджено міст, що з'єднує алею з дільницею лісових та степових тварин.

Садово-декоративній стороні цього року приділено особливу увагу, як відносно центральної частини, так і новопрірізаних дільниць.

Поруч поширення території та нових споруджень Зоосад безперервно поповнюється експонатами, як Союзної фавни, так і чужоземними тваринами.

За даного часу живий інвентар саду нараховує 1226 екземплярів.

Цього року Зоосад одержав імпортований транспорт, що до нього увійшли: зебу, гамадрилі, різні малпи, плямисті та смужасті гієни, енотовидні собаки, нанду, фламінго та ін.

Із Закавказзя одержано джайранів, диких котів, пеліканів, лебедів, різних фазанів та іншої птиці.

До складу останнього транспорту увійшли плямисті олені, плямисті та білі лані, антилопа-кана, муфлони, африканські та різні водоплавні птахи.

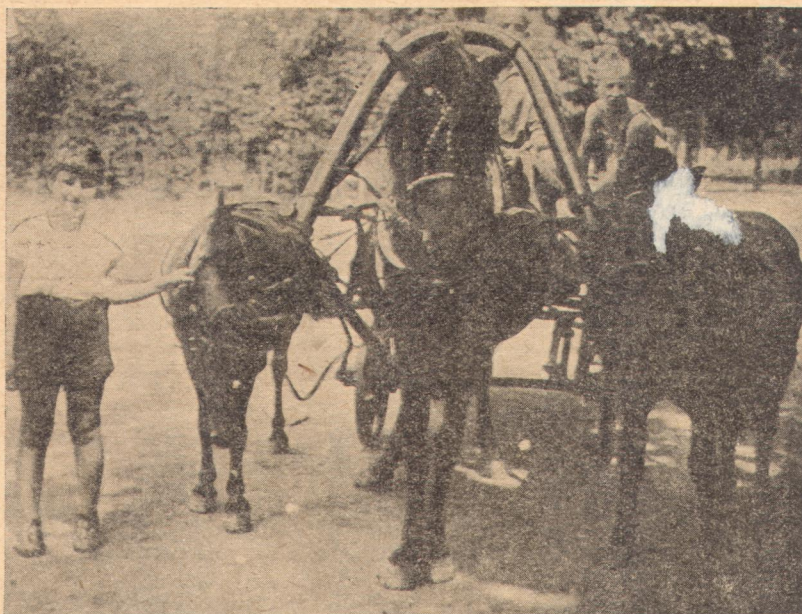
Спорудження просторих вольєр та приміщень дало можливість протягом останніх років мати в саді щорічний приплід від деяких тварин та птахів. Цієї весни Зоосад одержав приплід від яків, оленів, ланів, вовків, агути, дикобразів, кавказьких фазанів, кам'яних куріпок та різних дрібних гризунів.

На закінчення слід відзначити, що поруч поширення території та частого прибуття нових транспортів тварин, відвідуваність Зоосаду значно збільшилась. Найсуворіше око не може не відзначити зразковий порядок, що зараз є в Зоосаді.

Відрадною явищем є те, що більшість відвідувачів саме іде назустріч адміністрації саду і з відповідною пошаною відносяться до написів, що нагадують громадянам додержувати порядок та встановлених правил відносно саду, загалом, і тварин, зокрема.

Не рідко відвідувачі самі спиняють неслухняних громадян, що ламають ту чи іншу постанову, та захищають тварин від варварського відношення дозвільних жартівників.

Н. Евальд

Діти їздять на поні

ХАРКІВСЬКИЙ ЗООЛОГІЧНИЙ САД

ВІДЧИНЕНО ЩОДНЯ ВІД 9 ГОД. РАНКУ ДО 10 ГОД. ВЕЧОРА

САД ДОПОВНЕНО ТВАРИНАМИ УКРАЇНСЬКОЇ,
СОЮЗНОЇ ТА ЧУЖОЗЕМНОЇ ФАВНИ

В СВЯТКОВІ ДНІ ДІТИ ЇЗДЯТЬ НА ВЕРБЛЮДАХ, ПОНІ ТА ВІСЛЮКАХ

ГРАЄ ОРКЕСТР ДУХОВОЇ МУЗИКИ

В КОЖНІЙ ШКОЛІ, КНИГОЗБІРНІ, ХАТІ-ЧИТАЛЬНІ, В КОЖНОМУ КЛЮБІ,
ГРОМАДСЬКІЙ УСТАНОВІ, СКРІЗЬ. ДЕ ЗБИРАЮТЬСЯ ЛЮДИ, ПОВИННІ БУТИ

ПОРТРЕТИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

„Альбом портретів українських письменників“, 20 великих портретів письменників-класиків розміром 23 × 35 см., робота художника Ю. Садиленка. До альбома додано біографічні нариси про письменників, написані проф. М. Зеровим. Ціна альбома 2 крб.

ЗАМОВЛЯЙТЕ ПОРТРЕТИ **ТАРАСА ШЕВЧЕНКА:** Великі у фарбах, ціна 20 коп. шт.,
маленькі у фарбах, ціна 3 коп. шт.
Портрети великі надсилаються не менше, як 5 штук. Маленькі не менше, як 50 штук.

Д-р СЛАВІН „ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ“ 3-є видання, лікарський poradnik, в книжці багато малюнків, описано всі хвороби й їх лікування водою, сонцем і аптечними ліками, в книжці вміщено розділ про полове життя, аборти та як запобігти вагітності. Ціна 2 крб.

Д. КУЧМА „НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЕВІ“. Методичні зауваження до переведення педагогічного процесу та взірцеві робочі плани для шкіл содвух 1-го концентру. Видання 3-є перероблено й доповнено, 378 стор. Ціна 3 крб.

Григор САБАЛДИР Великий Практичний **СЛОВНИК** в палітурці. Переопінено з 3 крб. на Російсько-Український 2 крб. 25 коп.

В. КОРОЛІВ „СКОТОЛЕЧЕБНИК“ Ветеринарні поради. Видання 3-є, випр. й допов. з малюнк. Ціна 75 коп.

В. НЕСТЕРВОДСЬКИЙ „ПАСІКА“ Підручник пасічництва. Переопінен. з 2 крб. 50 коп. на 1 крб. 25 коп.

Проф. **ОРЛОВ В.** **„МАТЬ И ДИТЯ“** Настольная книга для женщин, с 92 рисунк., на русск. языке. Ціна 2 рубля 85 коп.

Замовлення надсилайте: м. КИЇВ, вул. Воровського, № 19, Книжекспеду „ВІСТІ ВУЦВК“. Книжки надсилається негайно, без завдатку, післяплатою.

КНИЖЕКСПЕД.

ПРОДОВЖЕНО ПЕРЕДПЛАТУ

НА

1929

РІК

НА БАГАТОІЛЮСТРОВАННИЙ ЩОМІСЯЧНИЙ
ЖУРНАЛ ЛІВОЇ ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

НА

1929

РІК

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

За редакцією Михайля Семенка

В КОЖНОМУ НОМЕРІ ПРОЧИТАЄТЕ:

ліві вірші, оповідання, романи, репортажі, памфлети, фейлегони, статті з теорії і практики лівих течій мистецтва: літератури, кіно, малярства, архітектури, театру, побуту й ін. референції й огляди лівого мистецтва, закордону й СРСР і т. ін.

В КОЖНОМУ НОМЕРІ ПОБАЧИТЕ:

репродукції й фото з лівого малярства, архітектури й ін.

РІЧНІ ПЕ-
РЕДПЛАТ-
НИКИ

ОДЕРЖУЮТЬ
БЕЗПЛАТНО
ДОДАТОК

ВЕЛИКИЙ „КОБЗАР“ М. СЕМЕНКА

ЦІНА ЖУРНАЛУ: на 12 міс.—7 крб., на 6 міс.—3 крб. 75 коп., на 3 міс.—2 крб., на 1 міс.—70 коп.

Окреме число в роздрібному продажі—75 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ: Сектор періодвдань ДВУ (Харків, Сергіївська пл., Московські ряди, 1) та уповноважені періодсектору скрізь по Україні.